

Jasmin Mikkonen
Kalle Sivula

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi AMK, Kirkon nuorisotyö
Opinnäytetyö, 2019

ISOSKOULUTUS KAIKILLE

Ensimmäisen vuoden isoskoulutus erityistä tukea tarvitseville nuorille

---

TIIVISTELMÄ

Jasmin Mikkonen

Kalle Sivula

Isoskoulutus kaikille - Ensimmäisen vuoden isoskoulutus erityistä tukea tarvitseville nuorille

68 sivua, 2 liite

Toukokuu, 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki

Sosiaalialan ammattikorkeatutkinto

Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi ensimmäisen vuoden isoskoulutusmateriaali erityistä tukea tarvitseville nuorille. Tavoitteena oli saavutettavuuden, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden lisääminen Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän rippikoulun jälkeisessä nuorisotyössä. Kohderyhmä, erityistä tukea tarvitsevia nuoria, ajatellen toisena tavoitteena oli mielekkään toiminnan luominen seurakunnassa. Tarkoituksena oli luoda pienryhmäisoskoulutusmateriaali, jota seurakunnat voivat hyödyntää tulevaisuudessa.

Pienryhmäisoskoulutusmateriaalin suunnitelma tehtiin Isoja ihmeitä - isostoiminnan linjauksien 2016 ja erilaisiin oppijoihin liittyvien lähdemateriaalien sekä yhteistyökumppaneiden toiveiden perusteella. Opetusmenetelmät sekä osa sisällöistä valittiin vasta isoskoulutuksen pilotoinnin alkaessa, sillä menetelmät valittiin ryhmän jäsenten ominaisuuksien mukaan niin, että se on mielekästä kaikille.

Pienryhmäisoskoulutusmateriaalisuunnitelma pilotoitiin syksyn 2018 ja kevään 2019 välisenä aikana yhteistyössä Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän kanssa. Pilotoinnin aikana saadun palautteen ja huomioiden perusteella viimeistelimme pienryhmäisoskoulutusmateriaalin. Palautetta saimme pienryhmäisoskoulutukseen osallistuneilta nuorilta sekä yhteistyökumppaneiltamme.

Asiasanat: erityisyys, saavutettavuus, kristillinen kasvatus, pienryhmäisoskoulutus

ABSTRACT

Jasmin Mikkonen

Kalle Sivula

Title of thesis

68 pages and 2 appendices

May 2019

Diaconia University of Applied Sciences, Helsinki

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services, option in Christian Youth Work

The outcome of our thesis was the first year training for young confirmed volunteers in need of special support. The objective was increase accessibility, equality and implication in the post-school of confirmation's youth work of the Federation of Evangelical Lutheran Parishes in Tampere.

Thinking about the focus group of our thesis which is youngster in need of special support the second objective was creating meaningful activity in parish. The purpose was to create a small group training material that can be used by parishes in the future.

The plan of a small group training material is based on and source material of youngster in need of special support and the wishes of our partners in this thesis. Teaching methods and some of the content of small group training material were selected after we met the group because the methods were selected based on features of our group members so it can be meaningful to everyone.

The small group training material plan was piloted between autumn 2018 and spring 2019 in cooperation with the Federation of Evangelical Lutheran parishes in Tampere. Based on the feedback and comments we received during the piloting, we finalized the small group training material. We received feedback from young people who participated in small group training and from our partners.

Keywords: young people with special needs, accessibility, christian education

SISÄLLYS

JOHDANTO	6
2 SAAVUTETTAVUUS KIRKOSSA	8
2.1 Saavutettavuuden lähtökohdat.....	8
2.2 Saavutettavuuden osa-alueet kirkossa	9
2.3 Saavutettavuuden edistäminen kirkossa.....	11
2.4 Yhdenvertaisuus ja osallisuus kirkossa.....	12
3 KIRKON NUORISOTYÖ	14
3.1 Nuorisotyön perusfunktiot	14
3.2 Nuorisotyö kirkossa	15
3.3 Kristillinen kasvatus.....	17
3.4 Rippikoulu	19
3.5 Isostoiminta	20
3.6 Isostoiminnan merkitys nuorelle	21
4 ERITYINEN TUKI	23
4.1 Erityisen tuen tarve	23
4.2 Erityinen tuki kirkon nuorisotyössä	24
4.3 Erilaiset oppijat toiminnan suunnittelussa	25
5 PIENRYHMÄISOSKOULUTUS	27
5.1 Isostoiminnan linjaukset	27
5.2 Isokoulutettavien erityiset piirteet	28
5.3 Erityinen tuki pienryhmäisoskoulutuksessa.....	29
5.4 Vertaistuki ja integraatio pienryhmäisoskoulutuksessa.....	30
6 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET	31
6.1 Tausta	31
6.2 Tavoite ja käyttötarkoitus	32
7 TYÖELÄMÄTAHON ESITTELY	33
7.1 Tampereen seurakunnat	33
7.2 Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyö	34

7.3 Tampereen seurakuntien diakonia ja yhteiskuntavastuu	36
8 OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT	37
8.1 Kirjallisuuskatsaus.....	37
8.2 Havainnointi ja palautteen kerääminen	38
9 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS JA TULOKSET.....	40
9.1 Pienryhmäisoskoulutuksen suunnittelu	40
9.2 Pienryhmäisoskoulutuksen toteutus.....	42
9.3 Havainnoinnin ja palautteen tulokset	44
10 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA ARVIOINTI	46
10.1 Eettinen näkökulma ja luotettavuuden arviointi.....	46
10.2 Tavoitteiden saavuttaminen	47
10.3 Oppimisprosessi ja ammatillinen kasvu	48
10.4 Jatkotutkimus- tai kehittämisasiheita	50
LÄHTEET	51
LIITE 1. Pienryhmäisoskoulutuksen materiaali	57
LIITE 2. Kirje	68

JOHDANTO

Kirkko viestittää ihmisille tärkeää sanomaa: sinä kelpaat. Jumala on luonut sinut sellaiseksi kuin olet ja Hän kutsuu sinua yhteyteensä. Seurakunta on paikka, jossa jokaiselle ihmiselle löytyy oma paikka. Kirkon vammaispoliittinen ohjelma ottaa päämääräkseen seurakunnan, joka huomioi yhdenvertaisesti jokaisen jäsenensä tarpeet. Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi ja siitä syystä jokainen on yhtä arvokas. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset erilaisine ominaisuuksineen ovat osa Kristuksen kirkkoa. Saavutettavuus on olennainen tekijä seurakunnassa, joka ottaa jokaisen jäsenensä huomioon. Saavutettavuus nousee kirkon teologian ytimeksi ja sen eteen täytyy tehdä jatkuvasti työtä, sillä se on osa kirkon perustehtävää. Jokaisella ihmisellä tulee olla mahdollisuus kokea seurakuntayhteyttä. Saavutettavuuden edistämiseen seurakunnassa velvoittaa myös Suomen valtio, sillä kirkko on osa yhteiskuntaa, jolloin lainsäädäntö ja sopimukset koskevat myös kirkkoa. Suomen lainsäädännön ja muun muassa Suomen vammaispoliittisen ohjelman 2010-2015, EU:n vammaisstrategian ja YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen viesti on selkeä: kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia.

Kirkko tiedostaa, ettei sen jäsenyys ole itsestään selvää. Hengellisyys muuttuu ihmisten elämässä ja myös isostoiminta joutuu pohtimaan, miten vahvistaa uskon merkitystä nuorten elämässä sekä kokemuksia kirkosta ja seurakunnasta heidän hengellisinä yhteisöinä. Isoja Ihmeitä – isostoiminnanlinjaus 2016 linjaa isostoimintaa uudelleen. Nuoret pohtivat omaa arvoaan ja kelpaamistaan. Kirkon toiminta pyrkii vastaamaan, ettei nuoren tarvitse muuttaa itseään saadakseen kokemusta kelpaamisesta. Nuori on tärkeä ja kiinnostava. Seurakunnassa nuori on osa ryhmäänsä ja osa seurakuntaa. Nuori on siis osa yhteisöä, jossa hänelle on tilaa ja, johon hänet on kutsuttu kokemaan yhteyttä niin Jumalaan kuin muihinkin ihmisiin.

Suomessa rippikoulun käyvistä nuorista isostoimintaan osallistuu noin 24 000 nuorta ja he saavat siellä kokemuksen joukkoon kuulumisesta ja Jumalan yhtey-

dessä elämisestä. Myös isostoiminta ilmentää Kristuksen kirkkoa: jokaiselle nuorelle on tilaa. Seurakunta on kaikenlaisten ihmisten yhteisö. Maassamme on paljon erityis- tai pienryhmäriippikoulun käyviä nuoria, mutta näiden nuorten kynnys osallistua isostoimintaan on korkeampi kuin muilla nuorilla. Isoissa ryhmissä toimiminen voi olla haasteellista erityistä tukea tarvitseville nuorille eikä erityisyyden huomioimiseen välttämättä ole resursseja isoissa isoskoulutusryhmissä. Näin erityistä tukea tarvitsevilta nuorilta saattaa jäädä kokonaan pois kokemus yhteenkuulumisesta ja Jumalan yhteydestä, jota isostoiminnassa voi parhaimmillaan kokea. Rippikoulun jälkeisen nuorisotyön puuttuminen erityistä tukea tarvitsevilta nuorilta voi johtaa seurakuntayhteyden katkeamiseen.

Opinnäytetyönämme kehitämme ensimmäisen vuoden isoskoulutuksen pienryhmässä erityistä tukea tarvitseville nuorille Tampereen evankelis-luterilaisessa seurakuntayhtymässä. Tavoitteena oli luoda isoskoulutusmateriaali erityistä tukea tarvitseville nuorille, jotta heidän mahdollisuutensa osallistua isostoimintaan yhdenvertaistuisi. Pienryhmäisoskoulutus mahdollistaa isoskoulutukseen osallistumisen yhä useammalle nuorelle ja näin edistää saavutettavuutta kirkon nuorisotyössä. Toinen tavoite on luoda erityistä tukea tarvitseville nuorille mielekästä seurakuntatoimintaa, joka ottaa heidän erityiset piirteensä huomioon ja kehittää ryhmässä toimimisen taitoja sekä vastuullisuuden ja roolimallina olemisen kokemuksia.

Pienryhmäisoskoulutukseen liittyy kristillinen ihmiskäsitys tasavertaisen mahdollisuuden antamisesta seurakunnassa toimimiseen. Se jatkaa ajatusta kirkkohallituksen projektista Rippikoulu kaikille ja kirkkomme vammaispoliittisesta ohjelmasta Kirkko kaikille, mutta isosuuden näkökulmasta, joten kutsumme opinnäytetyötä nimellä: Isoskoulutus kaikille. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimii Tampereen evankelis-luterilainen seurakunta. Yhteyshenkilöinä toimivat Tampereen seurakuntayhtymän erityisdiakoni ja Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan nuorisopastori.

2 SAAVUTETTAVUUS KIRKOSSA

2.1 Saavutettavuuden lähtökohdat

Saavutettavuus tarkoittaa kaikkia ihmisiä huomioivaa mahdollisuutta olla osallisena ja osallistua erilaisista ominaisuuksista huolimatta. Kirkossa saavutettavuus nousee sen teologiasta. Pohjana on kristillinen ihmiskäsitys. Kirkon saavutettavuusohjelman tarkoitus on toteuttaa kirkon perustehtävää, eikä ajaa vain tiettyjen erityisryhmien etuja. Myös kirkon vammaispoliittisen ohjelman päämääränä on seurakunta, joka ottaa huomioon kaikkien jäsenten tarpeet tasavertaisesti. Seurakunnan toiminnan tulee olla sellaista, ettei se syrji ketään. Kirkon tulee olla avoin jokaiselle ihmiselle ja sen vuoksi saavutettavuutta ja esteettömyyttä tulee lisätä jatkuvasti. Saavutettavuus toteutuu silloin, kun jokaisella ihmisellä on mahdollisuus omien kiinnostustensa mukaan saada tietoa, kokea yhteyttä, olla osallisena haluamassaan toiminnassa tai toimia aktiivisesti seurakunnassa. (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 6-7,12.)

Yhdenvertaisuuden lisääminen perustuu saavutettavuuteen. Suomen vammaispoliittisen ohjelman VAMPO:n 2010-2015 mukaan jokaisella ihmisellä täytyy olla yhdenvertaiset mahdollisuudet elää ja toimia yhteiskunnassa. VAMPO:n tavoite on edistää osaltaan YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista, jota Suomikin on sitoutunut noudattamaan. Yleissopimuksen tarkoitus on edistää vammaisten henkilöiden yhdenvertaisia oikeuksia ihmisoikeuksiin ja perusvapauksiin. VAMPO:n toimenpiteet koskevat paitsi vammaisten ihmisten oikeuksien kehittämistä, myös saavutettavuuden ja esteettömyyden parantamista yhteiskunnassa. EU:n vammaisstrategia 2010-2020 takaa YK:n yleissopimuksen täyden toimeenpanon, jolloin se vaikuttaa myös Suomen lainsäädäntöön niin, ettei se saa olla ristiriidassa YK:n yleissopimuksen kanssa. VAMPO:n, YK:n yleissopimuksen ja EU:n vammaisstrategian yhteinen sanoma on kaikkien ihmisten yhdenvertaisuus. (Konttinen (toim.), 2013, 3-4; Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 6.)

2.2 Saavutettavuuden osa-alueet kirkossa

Kirkossa yhdenvertaisuus ja osallisuus turvataan poistamalla niiden tiellä olevia esteitä, kuten liikkumista ja ymmärtämistä vaikeuttavia tekijöitä sekä toimintaan ja asenteisiin liittyviä haasteita. Saavutettavuutta voi katsoa monista eri näkökulmista. Kirkko jakaa saavutettavuuden viiteen osa-alueeseen: asenteelliseen saavutettavuuteen, fyysiseen saavutettavuuteen, viestinnän saavutettavuuteen, taloudelliseen saavutettavuuteen sekä päätöksenteon ja strategian saavutettavuuteen. (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 6, 13.)

Asenteellinen saavutettavuus on tärkeintä, sillä jo pienillä harkituilla muutoksilla saadaan monta asiaa saavutettavaksi. Asenteellinen saavutettavuus tarkoittaa sitä, että jokainen seurakuntalainen ja seurakunnan työntekijä toimii tavalla, joka mahdollistaa kaikille seurakuntayhteyden ja kristittynä elämisen. Tähän liittyy vähemmistöryhmien jäsenten toimijuuden tukeminen, jotta jokaisella on halutesaan mahdollisuus olla subjekti seurakunnan toiminnassa. Usein vähemmistöryhmät ovat seurakunnan avunkohteita eli objekteja. Aito osallisuuden kokemus vaatii tasavertaisen mahdollisuuden toimia. (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 13-14.)

Fyysinen saavutettavuus tarkoittaa esteettömyyttä. Esteettömyys tarkoittaa sitä, että ympäristö tai tila on toimiva, turvallinen ja miellyttävä kaikille, jotka niitä käyttä. Esteettömyys on välttämättömyys esimerkiksi pyörätuolilla kulkevalle henkilölle. Esteettömyyden toteuttamiseen tarvitaan huolellista suunnittelua, jotta myöhemmiltä muutostarpeilta voitaisiin välttyä. On tärkeää huomioida, että osa seurakuntalaisista tarvitsee avustajaa, joten heillekin täytyy löytyä tilaa esimerkiksi wc-tiloissa. Ympäristöjen ja tilojen rakenteiden lisäksi esteettömyys tulee huomioida esimerkiksi riittävässä valaistuksessa, esteettömässä näkyvyydessä ja ääntöistössä. Tiloissa on myös hyvä olla helposti liikuteltavia tuoleja ja apuvälineiden helposti saatavilla. Pienissäkin asioissa tulee huomioida esteettömyys, esimerkiksi esillä olevien opasteiden tekstien ja symbolien tulee näkyä taustasta. Kartta induktiosilmukan kuuluvuusalueesta tulee laittaa näkyville. Kaikessa kirjallisessa materiaalissa voidaan hyödyntää selkokielisyyttä, symboleja sekä koho- ja pistekirjoitusta. (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 14-16.)

Viestinnän saavutettavuus ottaa huomioon erityisesti sellaiset ihmiset, joille kielien ymmärtäminen on haastavaa. Viestintä on puheen ja kirjoitetun tekstin lisäksi myös vuorovaikutusta, joten myös elekieli liittyy viestintään. Monikanavainen viestintä on samanaikaisesti eri aistien tukemaa sanoman vastaanottamista. Viestien täytyy olla kaikkien saatavilla. Viestinnän saavutettavuutta voi huomioida esitteiden ja opasteiden visuaalisuudessa ja kielellisessä selkeydessä. Tarvittaessa käytetään selkokieltä, viittomakieltä, piste- tai kohokirjoitusta sekä kuvasymboleita. Oman puheen tukena on hyvä käyttää myös elekieltä varsinkin tilanteissa, joissa yhteistä kieltä ei ole. (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 16-18.)

Taloudellinen saavutettavuus liittyy siihen, että kirkon palvelut ja toiminta ovat mahdollisia omasta taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Usein kirkon palvelut ovatkin ilmaisia ja leiri- sekä retkitoimintaan on mahdollista saada maksuvapaus. Myös avustajien ja tulkkien tulisi päästä avustettavansa mukana ilmaiseksi kaikkiin tilaisuuksiin. (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 21.)

Päätöksenteon saavutettavuus tarkoittaa sitä, että jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa päätöksenteossa. Seurakunnassa vaikuttamaan pääsee luottamushenkilönä. Luottamushenkilöt äänestetään seurakuntavaaleissa. Täysi-ikäinen, kristillisestä vakaumuksesta tunnettu konfirmoitu seurakunnan jäsen saa asettua ehdolle ja tätä kautta pääsee vaikuttamaan päätöksen tekoon. Strategisessa saavutettavuudessa luottamushenkilöt ovat avainasemassa, sillä saavutettavuus otetaan huomioon myös talous- ja toimintasuunnitelmassa. Saavutettavuuden edistämisen täytyy näkyä myös seurakunnan tavoitteiden asettelussa. (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 21; Finlex. Kirkkolaki, 1993. VI osa – Vaalit ja muutoksenhaku. 23 luku - Luottamushenkilöt ja vaalit. 2§ Vaalikelpoisuus luottamustoimeen, 2014.)

2.3 Saavutettavuuden edistäminen kirkossa

Kirkossa saavutettavuuden edistämisen keinoja ovat strategiset linjaukset, koulutus, resurssien käyttö, verkostoituminen ja me-asenne. Strategisilla linjauksilla saadaan siirrettyä saavutettavuus arjen työhön. Saavutettavuuden edistäminen kirjataan seurakunnan perustoimintokuvaukseen. Saavutettavuuden arvioinnin apuna käytetään toimintasuunnitelmaa, jossa tulee näkyä se, miten saavutettavuus on otettu huomioon. Saavutettavuusajattelu huomioi kaiken toiminnan suunnittelusta henkilöstön rekrytoimiseen. Kaikkien kirkollisten alojen opiskeluun kuuluu saavutettavuusajattelu ja onkin tärkeää, että opiskelija voi saada tietoa omaan alaansa liittyvästä saavutettavuudesta. Sen lisäksi tarvitaan omien tietojen jatkuvaa päivittämistä. Seurakunta voi myös tarjota moniammatillista koulutusta saavutettavuudesta työntekijöillensä. (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 23.)

Resurssien käytössä talouden niukentuminen ohjaa resurssien arvioimista uudelleen. Resurssien kohdentamista uudelleen täytyy perustella huolellisesti ja päätösten tulee olla kaikkien saatavilla. Kirkossa voimavarana on ihmiset, mikä tarkoittaa seurakuntalaisten aktiivista toimimista esimerkiksi vapaaehtoisina toiminnan toteuttajina. Työntekijäresursseja pitäisikin suunnata toteuttajista enemmänkin mahdollistajiksi. Tärkeää on myös verkostoitua muiden toimijoiden kanssa ja tehdä sellaista yhteistyötä, joka hyödyttää molempia osapuolia. Seurakuntalaiset ovat paitsi kuntalaisia niin myös usein eri yhdistysten jäseniä, jota kautta yhteistyötä voi lähteä etsimään. (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 24.)

Me-asenteeseen liittyy ajatus siitä, ettei saavutettavuuden edistämistä voi jättää kasvottoman kirkon vastuulle. Uskoon kuuluu käsitys ihmisistä yhdenvertaisina, joten saavutettavuudenkin tekijöinä on ihmiset, minä ja sinä, me kaikki yhdessä. (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 25.)

2.4 Yhdenvertaisuus ja osallisuus kirkossa

Yhdenvertaisuus tarkoittaa ihmisten yhtäläisiä mahdollisuuksia elämisen perusedellytyksiin (Grönlund, 2010, 11). Perustuslain 6 §:ssä säädetään ihmisten oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta:

Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Finlex. Perustuslaki, 1999).

Lainsäädäntö velvoittaa myös kirkkoa edistämään yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuuden edistäminen nousee kirkon opeista, joissa nähdään tasa-arvoinen ihmiskäsitys sekä lähimmäisen rakkaus. (Grönlund, 2010, 11-12.) Yhdenvertaisuus toteutuu, kun muiden ihmisten ainutlaatuisuus hyväksytään ja moninaisuus otetaan huomioon. Yhdenvertaisuudella ei tarkoiteta sitä, että kaikkia jäseniä kohdellaan täsmälleen samalla tavalla. Seurakunnan tulee luoda edellytykset tasa-vertaiseen osallistumiseen kaikille jäsenilleen. (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 12.)

Osallisuutta käsitteenä on vaikeaa määritellä. Pohjimmiltaan osallisuus on kokemus, joka tapahtuu ympärillä olevissa yhteisöissä, kuten perheessä, koululuokassa, työyhteisössä tai kaveriporukassa. Osallisuuteen liittyy mukana olemisen, mukaan kuulumisen, vaikuttamisen, yhteisöllisyyden, voimaantumisen tunteen käsitteet. Suomessa osallisuus kytkeytyy myös syrjäytymisen ehkäisyyn. Silloin osallisuus tarkoittaa myös sosiaalisten suhteiden vahvistamista. Osallisuuden edistäminen on tärkeää, sillä mukana oleminen aktiivisessa toiminnassa edistää kansalaisen osallisuutta ja vähentää syrjäytymistä. Osallisuutta edistäessä on hyvä pohtia, miltä eri yhteisöissä oleminen tuntuu. Osallisuutta edistäessä täytyy myös sen toteutumista estävät tekijät poistaa. (Kiilakoski & Gretscher, 2012, 4-6; Häkkinen, 2010, 17.) Osallisuuteen liittyy moninaisuuden hyväksyminen, erikäisten arvostaminen, erilaisuuden sietäminen ja näkyväksi tekeminen (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 12).

Nuorten osallisuuden edistämisen ajatellaan olevan merkittävä osa hyvinvointityötä, sillä osallisuudella on yhteys kaikkiin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin. Erilaisten yhteisöjen jäsenenä toiminen ja vaikuttamisen mahdollisuudet edistävät itsensä kokemista arvokkaaksi ja mielekkään toiminnan kokemuksiin. (Kiilakoski & Gretschel, 2012, 6.) Osallisuus on toimimista, vaikuttamista, olemista ja joukkoon kuulumista. On tärkeää saada mahdollisuus olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa sitä toimintaa, jossa on mukana. Etenkin nuorten identiteetin kehittymisen kannalta on ratkaisevaa, että on mahdollisuus olla osallisena ja mukana asioiden käsittelyssä itselle merkittävissä yhteisöissä. Osallistumisen kautta voidaan oppia olemaan ja elämään yhdessä. Erityisesti tärkeää osallisuuden kokemisessa on yhteenkuuluvuuden tunne. Nuoren kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta omana itsenään on osallisuuden kokemuksessa yksi tärkeimmistä asioista. (Suuri ihme. Rippikoulusuunnitelma, 2017, 22.) Seurakunnassa osallisuuden tunnetta vahvistaa kokemus hyväksyttynä seurakunnan jäsenenä oleminen (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 12).

Suomessa nuorisotyötä määrittää lainsäädäntö (nuorisolaki, lastensuojelulaki, perustuslaki, kuntalaki, kirkkolaki ja yhdistyslaki). Nuorisotyön kannalta tärkeä on myös Suomen ratifioima YK:n yleissopimus lasten oikeuksista. Perustuslain mukaan lapsia, alle 18-vuotiaita, on kohdeltava tasaarvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystasonsa mukaisesti. Nuorisolaki, jonka piiriin kuuluvat kaikki alle 29-vuotiaat, määrittelee nuorisotyötä ja nuorisopolitiikkaa. Lisäksi laki käsittelee nuorten kuulemistä, osallisuutta ja vaikuttamisen tapoja. Vuoden 2011 muutoksen myötä laissa säädetään myös nuoria koskevasta monialaisesta yhteistyöstä. Verkoston tehtävänä on muun muassa edistää nuorten palvelujen järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta yhteisin menettelytavoin viranomaisten kesken. Lastensuojelulaki koskee alle 18-vuotiaita. Korjaavan lastensuojelun rinnalle laki määrittelee ehkäisevän lastensuojelun.

3 KIRKON NUORISOTYÖ

3.1 Nuorisotyön perusfunktiot

Nuorisotyö on vapaaehtoisuuteen perustuvaa käytännöllistä kasvatusta. Se on tietoista, tavoitteellista ja ohjattua toimintaa. Nuorisotyöllä voidaan ajatella olevan neljä yleistä tehtävää eli perusfunktiota. Näitä funktioita ovat sosialisatiofunktio, personalisaatiofunktio, kompensatiofunktio ja resursointi- ja allokoitiefunktio. Perusfunktioiden tarkoituksena on vaikuttaa nuoren ymmärrykseen, tietoihin, taitoihin, arvoihin ja toimintaan. (Nieminen, 2016, 32-38.)

Sosialisatiofunktio tarkoittaa nuorten liittämistä kulttuurin, yhteiskunnan ja lähiyhteisöjen jäseniksi. Tällä tarkoitetaan ympäristön ja yhteiskunnan hyväksymien arvojen, perinteiden ja toimintamallien opettamista uudelle sukupolvelle. Näin nuoren on mahdollista olla mukana yhteisöissä ja mahdollistaa niiden kehittämiseen osallistumisen. Nuorisotyön tulee siis omalta osaltaan edistää näitä seikkoja. (Nieminen, 2016, 32-38.) Kirkon nuorisotyössä sosialisatiofunktio näkyy kristillisen kasvatuksen opillisessa ja rituaalisessa ulottuvuudessa. Opillinen ulottuvuus ylläpitää yhteisiä perinteitä. Kristillisten tapojen ja perinteiden kautta päästään osalliseksi uskonnosta. Muiden seurakuntalaisten kanssa koettujen yhteisten rituaalisten kokemusten myötä voidaan tuntea yhteyttä kristilliseen yhteisöön. (Muhonen & Tirri, 2008, 78.)

Personalisaatiofunktio tarkoittaa nuoren omaksi itsekseen kehittymistä. Silloin tuetaan nuoren kasvua itsenäiseksi, omat tarpeensa ja pyrkimyksensä tiedostavaksi yksilöksi. Nuorisotyön tulee siis tunnistaa nuoren yksilöllisyys ja tukea nuoren persoonan kehitystä. (Nieminen, 2016, 32-38.) Kirkossakin nuorten kasvun tukeminen tarkoittaa heidän kasvunsa tukemista omiksi itseksiin. Lähtökohtana tähän on Jumala, joka on luonut jokaisen sellaiseksi kuin he ovat. (Nuoret seurakuntalaisina, 2012, 14.) Esimerkiksi isostoiminnassa koulutuskeskeisyyden sijaan on alettu keskittymään nuorten kasvuun ja tarpeisiin. Toiminnassa pyritään tukemaan nuorten kasvua heille ominaisilla tavoilla. Seurakunnasta rakennetaan turvallista kasvu-ympäristöä, jossa nuorten kohtaamiseen kiinnitetään huomioita

ja erilaisille uskon kokemuksille on tilaa. Omia ajatuksia ei tarvitse peitellä eikä kenenkään tarvitse teeskennellä. Nuoria kannustetaan pohtimaan ja ilmaisemaan omia toiveitaan ja tarpeitaan. (Isoja ihmeitä – isostoiminnan linjauksia, 2016, 23-24, 27.)

Kompensaatiofunktio tarkoittaa nuorisotyön korjaavaa työtä, niiden nuorien kohdalla, joiden elämässä edellä mainitut funktiot eivät toteudu. Näin nuorisotyö osallistaa edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta nuoren elämässä. (Nieminen, 2016, 32-38.) Kirkon nuorisotyön korjaavalla työllä pyritään saattamaan elämän vaikeuksiin joutuneet nuoret heitä tukevien aikuisten lähelle. Kirkon etsivän nuorisotyön päämääränä on nuorten kasvun kokonaisvaltainen tukeminen ja sitä estävien tekijöiden vähentäminen. Kirkko huolehtii myös nuorista, joiden elämä vaatii erityistä tukea. (Nuoret seurakuntalaisina. Kehittämissasiakirja, 2012, 34, 52.)

Resursointi- ja allokointifunktio tarkoittavat nuoren voimavaroihin (resursointi) ja suuntaamiseen (allokointi) vaikuttamista. Perinteisesti nuorten elinolosuhteisiin vaikuttavat erilaiset nuorisjärjestöt, joiden kautta nuoret voivat vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. (Nieminen, 2016, 32-38.) Kirkon nuorisotyötä tehdään yhdessä nuorten kanssa. Nuorten osallisuus tarkoittaa myös toimintaan vaikuttamista. Nuorten toimijuutta vahvistetaan ottamalla heitä mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. (Isoja ihmeitä – isostoiminnan linjauksia, 2016, 24.)

3.2 Nuorisotyö kirkossa

Kirkon nuorisotyö on kristillistä kasvatusta (Launonen, 2008, 221). Kirkon nuorisotyö on kasvatustyötä, jonka toiminta on nuoria osallistavaa, kristillistä identiteettiä vahvistavaa sekä hengellisyyttä hoitavaa (Sakasti. Nuorisotyö. i.a.). Lähtökohta kirkon nuorisotyössä on lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen, jolloin heillä on oikeus kehittyä ja kokea iloa oppimisesta. Kirkon nuorisotyön tavoite on osallisuuden vahvistaminen. Nuorisotyötä tekemällä kirkko voi viestittää lapsille ja nuorille, että heidät nähdään ja kohdataan Jumalan kuviksi luotuina eli arvokkaina juuri sellaisina kuin he ovat. (Nuoret seurakuntalaisina. Kehittämissasiakirja, 2012, 4.)

Kirkon nuorisotyö ei ole pelkästään kasvatuksellista, vaan kasvatus on osa sitä. Kirkon nuorisotyötä voidaan tarkastella hengellisen, pedagogisen ja sosiaalisen linssin läpi. Olemukseltaan työ on monialaista ja monimenetelmällistä ja se ilmenee monin eri tavoin. Kristillinen nuorisotyö voidaan nähdä kolmiona (kuvio 3), jonka keskellä nuorisotyö on jatkuvassa liikkeessä. Kärkinä ovat hengellinen, pedagoginen ja sosiaalinen. Nämä ulottuvuudet näkyvät kristillisessä kasvatuksessa läpi historian. Kirkon nuorisotyötä ohjaa kristillinen kasvatus, sosiaalipedagogiikka ja diakonia. Kolmiossa nämä ovat sivuina, rajapintoina. Kirkon nuorisotyössä siis painottuvat eri asiat riippuen toiminnosta. Toisinaan kirkon nuorisotyö on enemmän hengellistä ja toisinaan enemmän pedagogista tai sosiaalista. (Launonen 2008, 232-233.)

Kuvio 3. Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön ulottuvuudet (Launonen, 2008, 233)

Kirkon nuorisotyön toimintaa ohjaavat monipuoliset menetelmät, joiden perustana on hengelliset, pedagogiset ja sosiaaliset elementit (Launonen, 2008, 233). Pedagogiset elementit vaikuttavat toiminnan toteuttamiseen liittyviin sisällöllisiin ja menetelmällisiin ratkaisuihin (Muhonen & Tirri, 2008, 81). Nuorten kokonaisvaltainen huomioiminen vaatii kristityksi kasvamisen tukemista huomioiden myös

sitä häiritsevät tekijät. Nuorisotyön tekeminen edellyttää työntekijältä vahvaa ammatillista osaamista. Toiminnan toteuttaminen vaatii esimerkiksi nuoruuteen liittyvien asioiden huomioimista, jotta tukea kristillisen identiteetin vahvistumiseen voidaan antaa. Ikäkauteen liittyvien erityistarpeiden tuntemisesta huolimatta, nuoret täytyy kohdata yksilöinä, sillä saman ikäisetkin nuoret eroavat toisistaan huomattavasti. (Launonen, 2008, 233; Nuoret seurakuntalaisina. Kehittämissasiakirja, 2012, 18.)

Diakoniassa ihminen nähdään kokonaisvaltaisena ja moniulotteisena kokonaisuutena, johon kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Diakoninen lähestymistapa kirkon nuorisotyössä näkyy usein sellaisissa kasvu ympäristöjen tilanteissa ja muutoksissa, joissa nuori oireilee ja kokee pahaa oloa tai on vaarassa syrjäytyä (Launonen, 2008, 222, 232). Esimerkiksi kirkon etsivän nuorisotyön ote on diakoninen. Siinä apua annetaan suurta hätää kokeville nuorille, joita ei kohdata muussa toiminnassa. Diakonia näkyy kirkon nuorisotyössä myös nuorten elämän kriiseissä tukemisessa, jolloin nuoria kutsutaan mukaan yhteiseen tekemiseen ja kuunnellaan heitä. Joissakin tilanteissa voidaan myös antaa tukea nuoren koko perheelle, jolloin avunannossa yhdistyy diakoninen perhetyö ja kasvatuksen ammattitaito. (Nuoret seurakuntalaisina. Kehittämissasiakirja, 2012, 34-35.)

3.3 Kristillinen kasvatus

Ei ole olemassa yhtä yksiselitteistä määritelmää kasvatukselle, vaan sitä käytetään eri tavoin erilaisissa asiayhteyksissä. Kristillistä kasvua määriteltäessä dialogia käyvät teologia ja kasvatustiede sekä hengellinen ja inhimillinen. (Muhonen & Tirri, 2008, 64.) Kristillinen kasvatus nojaa kristilliseen ihmiskäsitykseen, ja se pyrkii kasvun tukemiseen kristinuskon välityksellä, jonka lähtökohtina ovat rakkaus ja välittäminen (Räsänen 2008, 287; Riekkinen 2008, 83). Kristillistä kasvatusta tarkastellessa esiin nousevat termit uskontokasvatus ja uskonnollinen kasvatus sekä niiden suhde kristilliseen kasvatukseen. Vaikka uskontokasvatus ja uskonnollinen kasvatus sanoina muistuttavat toisiaan, ne eroavat käsitteinä toi-

sistaan. Uskontokasvatus on uskonnollisesti sitoutumatonta kasvatusta ja uskonnollinen kasvatus on tunnustuksellista kasvatusta. Näin ollen voidaan sanoa, että kristillinen kasvatus on uskonnollisen kasvatuksen muoto. (Muhonen & Tirri 2008, 66.)

Kristillistä kasvatusta voidaan tarkastella kuuden ulottuvuuden läpi, jotka ilmentävät kasvatuksen inhimillisiä sekä hengellisiä puolia. Opillisen ulottuvuuden tunnusmerkkejä ovat kristinuskoon kuuluvat opit ja uskomukset ja sekä niiden välittäminen eteenpäin. Rituaaliseen ulottuvuuteen liittyvät kristilliset tavat ja perinteet, kuten jumalanpalvelus tai rukoileminen, joiden kautta voi tulla osalliseksi uskonnosta. Kokemuksellisessa ulottuvuudessa näyttäytyy kasvatussuhteen emotionaalinen ilmapiiri sekä Jumalan rakkaus ja läsnäolo. Tähän sisältyy kokemus turvallisuudesta ja rakastavasta Jumalasta, mikä puolestaan tarjoaa luottamuksen kokemuksen elämään. Eettis-moraalinen ulottuvuus sisältää eettiset periaatteet ja moraalisen toiminnan, esimerkiksi rakkauden kaksoiskäskyn ja kultaisen säännön, jotka ovat kristinuskon tärkeitä arvoja. Huolenpidollisen ulottuvuuden tarkoituksena on huomioida ihmisen kokonaispersoonallisuus ja tavoitteena kasvatettavan hyvän toteutuminen. Pedagoginen ulottuvuus näyttäytyy normatiivisena ja intentionaalisenä toimintana, jolloin kristillisen kasvatuksen toteuttamismuotojen taustalla on vaikuttavia periaatteita. (Muhonen & Tirri 2008, 77-82.)

Yhteenvetona voidaan siis sanoa, että kristillinen kasvatus on kristillisiin arvoihin pohjautuvaa päämääräsuuntautunutta toimintaa, joka tähtää ihmisen kokonaisvaltaiseen kasvuun pedagogisessa suhteessa. Se on tapahtuma, jossa kasvattaja ohjaa kasvatettavaa elämään yhteiskunnassa eettisesti, antaa mahdollisuuden tulla osaksi kristillistä yhteyttä sekä elää kristittyinä, oppia kristillisiä tapoja sekä kuulla Jumalan sanaa. (Muhonen & Tirri, 2008, 81, 69.)

3.4 Rippikoulu

Kirkon nuorisotyön laajin osa-alue on rippikoulu, sillä se tavoittaa edelleen valtaosan nuorista. Rippikoulun perusta on kasteessa ja sen tarkoitus on vahvistaa nuoren uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan ja varustaa kristittynä elämiseen (Pruuki, 2010, 47; Suuri ihme – rippikoulusuunnitelma, 2017, 7, 19.) Rippikoulussa näkyy kristillinen ihmiskäsitys. Kyse on nuoren suhteesta itseensä, toisiin ihmisiin sekä koko luomakuntaan. Rippikoulun keskiössä ovat nuoret, joten heidän osallisuuttaan sekä kuulluksi tulemistä täytyy vahvistaa tietoisesti. Rippikoulussa opitaan kasteesta, ehtoollisesta, rukouksesta, kolmiyhteisestä Jumalasta ja kristittynä elämisestä, lähetyksestä ja saadaan konfirmaatio. (Suuri ihme – rippikoulusuunnitelma, 2017, 8-17.)

Uusi rippikoulusuunnitelma, Suuri ihme 2017, määrittelee rippikoululle kuusi tavoitetta, jotka näkyvät rippikoulun käytännöissä: Nuoret ovat osallisia, tulevat kuulluiksi ja saavat vaikuttaa, Nuoret kokevat yhteyttä, turvallisuutta, pyhyyttä ja iloa, Nuoret kantavat vastuuta itsestään, toisistaan sekä luomakunnasta, Nuoret kokevat halua kuulua Kristuksen kirkkoon, Nuoret löytävät kristinuskon keskeisten sisältöjen ja oman elämänsä väliltä merkityksiä, Nuoret oppivat hoitamaan hengellistä elämäänsä niin hiljentyen, toimien kuin osallistuenkin. Näiden tavoitteiden toteutuessa vahvistuu yhteisöllisyys, mikä nähdään tärkeänä osana rippikoulua. Yhdessä tavoitteet myös vahvistavat nuorten uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan sekä antavat eväitä kristittynä elämiseen. Yhtä tärkeitä ovat näiden yhteisten tavoitteiden lisäksi rippikouluun osallistuvien nuorten ja heidän perheidensä, isosten sekä ohjaajien määrittelemät toiveet ja tavoitteet. Jokaisen osapuolen äänen kuuleminen edistää avoimuutta, luottamusta ja osallisuuden kokemusta. (Suuri ihme – rippikoulusuunnitelma, 2017, 20)

Rippikouluja järjestetään myös pienryhmissä. Pienryhmärippikouluihin kuuluu lievästi ja keskiasteisesti kehitysvammaisille nuorille suunnattuja ja vaikeasti kehitysvammaisille nuorille suunnattuja rippikouluja (Erityisrippikoulun opettajan opas, 2015, 7). Lisäksi on muita pienryhmärippikouluja, jotka on tarkoitettu niille nuorille, joilla oppimiseen liittyy sellaista erilaisuutta, jota on välttämätöntä ottaa

huomioon rippikoulutyöskentelyn mahdollistamiseksi ja mielekkyyden takaamiseksi. Tällaista erilaisuutta voi olla esimerkiksi kielelliset erityisvaikeudet, keskittymis- ja tarkkaavaisuushäiriöt, paniikki- ja mielenterveyshäiriöt sekä autismin kirjo. (Sakasti. Erilainen oppija. i.a.)

3.5 Isostoiminta

Isostoiminta on rippikoulun jälkeisen nuorisotyön kattavin muoto kirkossa. Päätaivoitteena isostoiminnalla on nuoren uskon vahvistaminen kolmiyhteiseen Jumalaan sekä kristittynä elämiseen varustaminen. Isostoiminta liittyy vahvasti rippikouluun. (Isoja ihmeitä -isostoiminnan linjaus 2016, 8.) Isonen on eräänlainen ryhmänjohtaja rippikoulussa. Ryhmän johtaminen on kuitenkin vain osa isosen tehtävää. Muita tehtäviä rippikoulussa on iltaohjelmien, vapaa-ajan ja hartauksien suunnittelu ja toteuttaminen sekä raamatturyhmien ja käytännön askareiden hoitaminen. (Porkka, 2005, 85-90.) Myös ryhmätyöskentely, esiintyminen ja sääntöjen valvominen ovat tehtäviä, joihin isostoiminta antaa valmiuksia (Isoja ihmeitä – isostoiminnan linjaus, 2016, 47).

Isoskoulutuksen laajuus vaihtelee seurakunnittain. Koulutuksia on järjestetty kahdesta tunnista jopa 150 tuntiin. Keskimäärin isoskoulutus kuitenkin kestää 50 tuntia. Rakenteeltaan isoskoulutukset perustuvat neljään malliin: iltakoulumalliin, moduulimalliin, intensiivikurssi malliin ja nuorteniltamalliin. Yleensä isoskoulutukseen pääseminen vaatii rippikoulun käymistä, mutta aina näin ei ole. Isoskoulutuksessa painotetaan ryhmätyöskentelyä ja itse tekemistä, sillä se tekee oppimisesta tehokkaampaa. (Isoja ihmeitä - isostoiminnan linjaus 2016, 44-45.)

Isoskoulutuksen suosioista huolimatta, pohjimmiltaan seurakunta ei ole koulutusyhteisö ja täytyy muistaa, etteivät kaikki nuoret halua isosiksi. Isoja ihmeitä -linjauksessa korostetaan isostoiminnan monimuotoisuutta: se on paljon muutakin kuin isoskoulutusta ja rippikoulujen isosuutta. Tähän liittyy ajatus siitä, ettei isoskoulutuksen keskeyttäminen tai väliin jättäminen tarkoita automaattisesti seurakuntayhteyden katkeamista. (Isoja ihmeitä -isostoiminnan linjaus, 2016, 8.)

Isostoiminta on kokonaisuus, jossa otetaan huomioon nuoren kehitys ja sen tukeminen. Opetussisältöjen lisäksi tulee kiinnittää huomioita myös nuoren kohtaamiseen ja nuoren kanssa vietettyyn aikaan. Työntekijä voi luoda seurakunnasta hyvän ja turvallisen kasvuympäristön. Isostoiminnassa on oltava tilaa erilaiselle uskolle sekä erilaisille uskon kokemuksille. On hyvä rohkaista nuoria kyselemään sekä sallia epäily ja erilaisten uskon näkemykset. Näin kenenkään ei tarvitse peitellä tai peitellä omia näkemyksiään. (Isoja ihmeitä – isostoiminnan linjaus, 2016, 27.)

3.6 Isostoiminnan merkitys nuorelle

Isoskoulutukseen usein hakeudutaan sosiaalisista syistä. Nuoret haluavat olla mukana antamassa uusille rippikoululaisille ikimuistoista kokemusta rippikoulusta. Niemelän tutkimuksen (2002) mukaan isostoimintaan hakeutumisen tärkeimmät syyt ovat oma positiivinen kokemus rippikoulusta sekä halu päästä leirille uudestaan. Myös positiiviset kuulopuheet isostoiminnasta sekä halu tietää, millaista isosena oleminen on, ja halu saada uusia kavereita ovat motiiveja isostoiminnan aloittamiselle. Jonkin verran isoseksi on hakeuduttu myös halusta kertoa uskon asioista sekä saadaksesen vahvistusta omalle uskollensa. (Porkka, 2005, 87-88; Isoja ihmeitä – isostoiminnan linjauksia 2016, 11.)

Isostoiminnan tavoitteina on vahvistaa nuoren tietoa ja taitoja niin, että isosena toimiminen on mielekästä. Isosten omien arvioiden mukaan isostoiminta kehittää sosiaalisia taitoja, ongelmanratkaisutaitoja, luovuutta, vastuuntuntoa, itseluottamusta, luotettavuutta, suvaitsevaisuutta sekä kykyä käsitellä epävarmuutta. Myös kriittisen ajattelun taitoa ja kykyä käsitellä uskonnollisia kysymyksiä on opittu isostoiminnassa. Merkitys isostoimintaan on kuitenkin suurempi kuin siellä opittavien taitojen määrä; se antaa mahdollisuuden merkittävässä ja mielekäässä vuorovaikutussuhteessa muiden kanssa olemiseen sekä kristittyinä elämiseen. (Isoja ihmeitä – isostoiminnan linjaus, 2016, 47.) Vuonna 1999 Pro Graduissaan Terho Haataja havaitsi, että useiden nuorten persoona oli muuttunut positiivisempaan suuntaan johtuen vuorovaikutuksesta rippikoulun ohjaajiin. Muutokset koskivat ihmissuhteita, sosiaalisuuden ja osallistumishalukkuuden

kasvua, tiedon ja uskon merkityksen lisääntymistä. Rippikouluohjaajien toiminta mahdollisti paitsi nuorten ja aikuisten välistä vuorovaikutuksen niin myös nuorten keskinäisiä vuorovaikutussuhteita. Näiden vuorovaikutussuhteiden avulla nuoret saivat oppia aivan uusia asioita itsestään. (Porkka, 2005, 88.)

Isostoiminnassa voi kokea turvallisuuden tunnetta, yhteyttä seurakuntayhteisöön, iloa ja nähdyksi tulemistä. Isostoiminta ei rakennu vain lahjakkaimmista ja aktiivisimmista nuorista, vaan tilaa täytyy löytyä kaikille. Keskenäisyyden näkyminen on todiste siitä, että seurakunnasta todella löytyy paikka jokaiselle, ja että siellä saa olla kasvamassa juuri sellaisena kuin on. Nuoret haluavat kokea yhteyttä muihin ihmisiin osana heidän hengellistä elämäänsä, jota voi kokea esimerkiksi jumalanpalveluksissa, joihin seurakuntalaiset kokoontuvat yhteen. Tutkimusten mukaan nuorten piirissä jumalanpalvelukset koetaan myönteisinä. Jumalanpalvelus on ihmisen yhteys Jumalaan ja siihen nuoria halutaan juurruttaa. (Isoja ihmeitä -isostoiminnan linjaus, 2016, 8-9, 16.)

4 ERITYINEN TUKEA

4.1 Erityisen tuen tarve

Erityinen tuki kirkon toiminnassa keskittyy vammaisiin henkilöihin, autismin kirjoon sekä erilaisia häiriöitä tai kielellisiä erityisvaikeuksia omaaviin henkilöihin (Sakasti. Erilainen oppija. i.a.). Erityistä tukea tarvitsevat nuoret helposti mielle-
tään erityisopetusta peruskoulussa saaviin nuoriin ja usein näin onkin (Erityisrippikoulun opettajan opas, 2015, 7). Peruskoulun erityisopetuksen näkökulmasta erityinen tuki on erityistä tai tehostettua tukea opiskelussa. Erityisopetus on pedagogista oppimisen tukea. Erityisen tuen päätös vaatii henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) laatimista. Erityisopetuksen pedagogiset ratkaisut voivat vaihdella oppiaineittain sekä osa pedagogisesta tuesta voi olla lyhyt- tai osa-aikaista. Samanaikaisesti ei voi saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea, vaan oppilas on vain yhdellä tuen tasolla kerrallaan. (Opetushallitus. Säädökset ja ohjeet. Erityinen tuki.i.a.)

Oppiminen on erilaista jokaisella ihmisellä. Arviolta 20-25 %:lla väestöstä on jonkinlaisia luki- tai oppimisvaikeuksia. Erilaisella oppijalla tarkoitetaan henkilöä, jolla oppimista vaikeuttavia neurologisia tai kehityksellisiä häiriöitä. Erilaiseksi oppijaksi käsitetään myös kaikki ne, joiden oppimisvaikeudet vaativat joskus yksilöllistä tukea. Vaikeuksia on tavallisesti kirjoittamisessa, kuullun ymmärtämisessä, kielissä, tarkkaavaisuudessa, motoriikassa, lukemisessa, suullisessa ilmaisussa, päättelyn johdonmukaisuudessa, ohjeiden ymmärtämisessä ja matematiikassa. (Heino & Kuusi, 2006, 3,15.)

Erityisen tuen tarpeen arvioimiseen liittyy inklusion, segregaaion ja integraation käsitteet. Inklusiolla tarkoitetaan mukaan kuulumista, johonkin sulautumista tai sisällymistä johonkin. Inklusioperiaate käsittää kaikki osana samaa ryhmää. Inklusion painopiste on opettamisen sijaan oppimisessa ja oppijan lähtökohdissa. Esimerkiksi inklusiivisessa rippikoulussa opetus ja oleminen järjestetään sellaisella tavalla, joka mahdollistaa jokaisen nuoren toimimisen osana monimuotoista

ryhmää. Segregaatiossa vähemmistöryhmiä eriytetään omiksi ryhmikseen. Koulujen tai rippikoulujen pienryhmät ovat segregoituja ryhmiä. Integraatio on yhteen liittämistä. Koulumaailmassa integraatiota tapahtuu, kun erityisopetuksen ryhmä liitetään osaksi yleisopetuksen koulua tai kun yksittäisiä henkilöitä siirretään erityisopetuksen ryhmistä yleisopetuksen ryhmiin. (Kuusi & Heino, 2006, 8-9.)

4.2 Erityinen tuki kirkon nuorisotyössä

Seurakunnat ovat veloitettuja pitämään rippikouluja kirkkojärjestyksen (KJ 3:3) toimesta. Seurakunnan täytyy tarjota jokaiselle nuorelle mahdollisuus osallistua rippikouluun. (Kuusi, 2006, 7) Erityis- ja pienryhmärippikouluja järjestetään, jotta rippikoulun käyminen on mahdollista ja työskentely mielekästä jokaiselle ihmiselle riippumatta hänen ominaisuuksistaan (Sakasti. Erilaiset oppijat.i.a.)

Kirkkojärjestys ei velvoita rippikoulun tavoin isostoiminnan järjestämiseen (Finlex. Kirkkojärjestys. 3 luku. Kristillinen kasvatus ja opetus sekä konfirmaatio. 1993). Vaikka isostoiminta on monissa seurakunnissa nuoristyön ydin ja joissakin jopa nuorisotyön ainoa muoto (Porkka, 2005, 86), erityisesti erilaisille oppijoille suunnattua isokoulutusta ei meidän tietojemme mukaan ole järjestetty, mutta isokoulutuksissa on joillakin tavoilla otettu erilaiset oppijat huomioon.

Vuonna 2004 tehdyt tutkimukset osoittavat, että erilaiset oppijat on otettu jonkin verran huomioon seurakuntien nuorisotyössä ja isostoiminnassa. Kyselyyn vastanneista seurakunnista 46 % otti huomioon erilaiset oppijat isokoulutuksen sisällöissä ja 59 % otti erilaiset oppijat huomioon isokoulutuksen toteutuksessa. Vastauksiin tulee kuitenkin suhtautua varauksellisesti, sillä kysymykset ovat todennäköisesti ymmärretty hyvin eri tavoin. Osassa seurakuntia erilaisten oppijoiden huomioiminen isokoulutuksessa näyttää tarkoittavan erilaisten oppijoiden käsittelemistä aiheena isokoulutuksessa. Isosille siis opetetaan ottamaan huomioon erilaiset oppijat rippikoulussa. Osassa isokoulutusryhmissä on puhuttu siitä, että erilainen oppija käy myös isoseksi ja joissakin isokoulutusryhmissä on myös ollut erilaisia oppijoita. (Porkka & Ryyppö, 2006, 33-34.)

Erilaiset oppijat isokoulutuksissa on otettu huomioon käyttämällä monipuolisia opetusmenetelmiä ja isospareja käyttämällä, jolloin parin osapuolet voivat täydentää toistensa osaamista sekä luopumalla suorituskeskeisyydestä. Myös lyhyempikestoisia opetustilanteita, visualisointia, konkretisointia ja vaihtoehtoisia opetusmenetelmiä on suosittu. Lisäksi opetustilanteissa ryhmää on jaettu pienempiin ryhmiin. Niissä seurakunnissa, joissa erilaisia oppijoita ei ole huomioitu on syynä usein ollut se, ettei ole ollut tietoa erilaisten oppijoiden osallistumisesta toimintaan, resurssien niukkuus, työntekijöiden riittämätön pedagoginen osaaminen ja kokemus siitä, että erilaiset oppijat pärjäävät muun ryhmän mukana ilman erityistä tukea. Suurin osa kyselyyn vastanneista kuitenkin koki, ettei omaa riittävästi tietoa erilaisista oppijoista ja oppimisvaikeuksista. (Porkka & Ryyppö, 2006, 34.)

4.3 Erilaiset oppijat toiminnan suunnittelussa

Erilaisten oppijoiden huomioimista vaativan toiminnan suunnittelu vie tavallista enemmän aikaa ja valmisteluja, sillä esimerkiksi opetusmenetelmien valinta vaatii erilaisten oppijoiden yksilöllisen huomioimisen sekä sitoutumista niiden kehittämiseen. Tapoja, joilla erilaisia oppijoita voi huomioida on muun muassa pienryhmätyöskentely, lyhkäisemmät opetustilanteet, konkreettisuus ja visuaalisuus opetuksessa sekä vaihtoehtoiset opetusmateriaalit. (Heino & Kuusi, 2006, 18.)

Pienryhmätyöskentely mahdollistaa yksilöllisen opetuksen. Yksilöllinen opetus puolestaan mahdollistaa jokaisen yksilön omien vahvuuksien ja kehityshaasteiden huomioimisen. Oppimista tapahtuu, kun nuori voi käyttää omaa oppimistaan edistäviä tapoja ja menetelmiä. Oppimisympäristön tulisi ottaa huomioon nuorten yksilöllisiä tarpeita. Esimerkiksi pelkästään valaistusta muuttamalla voidaan luoda oppimisympäristöä paremmaksi. Hämärä valaistus usein vaikuttaa rauhoittumiseen ja selkeämmin ajattelemiseen, jolloin se auttaa oppimista. Kirkas valaistus taas parantaa näkyvyyttä. Tärkeää on myös, että toiminta on saavutettava niin fyysisesti, sosiaalisesti, asenteellisesti kuin kommunikaationalisestikin. (Heino & Kuusi, 2006, 17.)

Myös myönteinen ja kannustava ilmapiiri vaikuttavat oppimiseen (Heino & Kuusi, 2006, 16). Turvallisen ympäristön kokeminen vaatii siihen tutustumista. Alussa on hyvä kertoa, mistä käytettävästä tilasta löytää mitään. Uusi tilanne saattaa myös aiheuttaa jännitystä ja erilainen oppija saattaa kokea sosiaaliset vuorovaikutustilanteet haastaviksi. Tämän takia on hyvä pitää huolta siitä, että jokainen nuori tulee huomatuksi ja pääsevät osallistumaan. Ryhmähengen rakentaminen ja ylläpitäminen on tärkeää. (Erityisrippikoulun opettajan opas, 2015, 44.) Erilaiset tunnetilat, kuten pelko tai ilo ovat merkittäviä tekijöitä oppimisessa. On tärkeää, että opettaja sekä erilaiset oppijat itse uskovat omiin kykyihinsä, jotta oppimisprosessi voi ylipääntensä alkaa. Opettajan asenteella on ratkaiseva merkitys siinä, millaisen kokemuksen erilainen oppija saa. Nuoret tarvitsevat välittävän ja läsnäolevan aikuisen, joka ymmärtää. Kannustaminen ja kärsivällisyys vaikuttaa nuoren motivoitumiseen ja innostuneisuuteen, jonka kautta myös edistymiseen. (Heino & Kuusi, 2006, 16-18.)

Opetusmenetelmät ovat opettamisen työvälineitä. Menetelmien tulisi tukea mahdollisimman monen yksilön omaa oppimista. Oppimisen edistämisessä voidaan yhdistää erilaisia oppimisen tyylejä, menetelmiä ja yksilöllisiä oppimisen tapoja. Erilaisten oppijoiden kanssa käytettäväksi sopii erilaiset dialogiset menetelmät. Dialogi on yhteistä ajattelua, pohdintaa tai perehtymistä johonkin asiaan tai toimintaan, joka perustuu vuorovaikutukselliseen, tasavertaisuuteen ja osallistumiseen. Myös itse tekeminen tai omiin kokemuksiin pohjautuva oppiminen on erilaisten oppijoiden vahvuuksia. Moniaistista ja monikanavaista opetusta sekä asioiden välillä olevia merkityksiä ja kokonaisvaltaisuutta opetuksessa kannattaa hyödyntää. Selkokielliset kirjat sekä muut kuvat ja sarjakuvat ovat loistava vaihtoehto perinteiselle kirjallisuudelle, etenkin jos ryhmässä on kielellisiä erityisvaikeuksia kokevia henkilöitä. (Heino & Kuusi, 2006, 17.) Ylipääntensä uusien asioiden opettaminen erilaisille oppijoille vaatii selkeyttä, yksinkertaisuutta, konkreettisuutta ja toistoa. Opetuksen tulee olla selkeää ja johdonmukaista sekä konkreettista ja havainnollistavaa. (Erityisrippikoulun opettajan opas, 2015, 13.)

5 PIENRYHMÄISOSKOULUTUS

5.1 Isostoiminnan linjaukset

Isostoiminnan lähtökohta on nuori, joka on ihme. Nuorta tulee tukea ja auttaa kasvamaan sellaisena kuin hän on. Tehtäviin kouluttamista tärkeämpää on tukea nuoren kasvua. Se edellyttää riittävän vastuun saamista sekä aktiivista toimijuutta. Yhteisön ilmapiirin tulee olla kannustava, avoin ja salliva. Ilmapiirin tulee olla sellainen, jossa hyväksytään jokainen sellaisena kuin on. Tämä tarkoittaa myös erilaisuuden hyväksymistä. Kaikilla nuorilla on vahvuuksia, jotka voidaan ottaa huomioon isostoiminnan rakentamisessa. Isostoiminnassa jokaisen tulee tuntee olonsa turvalliseksi, mikä tarkoittaa sitä, että omia ja muiden rajoja tulee kunnioittaa kaikilla tasoilla. Turvallinen isosyhteisö on omiaan rakentamaan iloista seurakuntayhteyttä. Yhtä tärkeää on, että jokainen kokee kuuluvansa ryhmään. Tätä edesauttaa nähdäksi tulemisen kokemus. (Isoja ihmeitä - isostoiminnan linjauksia, 2016, 37.)

Isostoiminnassa oppiminen tapahtuu myös osallistumalla seurakunnan elämään. Koulutuksen lisäksi tarvitaan mielekästä toimintaa, vastuuta, hiljentymistä, hyväksytyksi kokemisen tunteita, yhteyttä ystäviin sekä aikuisiin ja tilaa kaikille tunteille. Toiminnan tulee tukea nuorten osallisuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että toimintaa suunnittelevat ja toteuttavat työntekijät ja isoset yhdessä. Isosten toiveita on syytä kuunnella etenkin koulutusta valmisteltaessa. On tärkeää kertoa isosille heidän velvollisuutensa ja oikeutensa isosina sekä tukea isosia kaikissa heidän mieltään askarruttavissa asioissa. Isostoimintaa on myös järkevää suunnitella niin, että alusta alkaen katsotaan pitkälle tulevaisuuteen, jotta seurakuntayhteys jatkuu myös nuoruusvuosien jälkeenkin. (Isoja ihmeitä - isostoiminnan linjauksia, 2016, 37.)

5.2 Isokoulutettavien erityiset piirteet

Pienryhmäisokoulutukseen osallistuneilla nuorilla on diagnosoitu AD/HD:ta, kielellisiä vaikeuksia kuten dysfasiaa, lievää kehitysvammaa sekä erilaisia pelkotiiloja. Nämä ominaisuudet tekevät isokoulutettavistamme erilaisia oppijoita ja se täytyy ottaa huomioon toimintaa suunnitellessa ja toteuttaessa. Jotkut diagnoosit ovat sellaisia, joiden piirteiden ymmärtäminen helpottaa yhdessäoloa. Ei kuitenkaan tarvitse olla diagnostiikan spesialisti pärjätäkseen erilaisten oppijoiden kanssa. Tärkeintä on tutustua nuorten persoonaan ja kohdata heidät yksilöinä. (Erityisriippikoulun opettajan opas, 2015, 7-8.)

ADHD- oireyhtymässä esiintyy tarkkaavaisuus-, ylivilkkaus- ja impulsiivisuushäiriöitä. Muita liitännäisoireita voi olla samanaikaisesti esiintyvät neurologiset toiminnanhäiriöt sekä psyykkiset ongelmat. ADHD:n oireet voivat vaihdella vuosien aikana ja on mahdollista, että liitännäisoreitit ovat ongelmallisimpia vasta aikuisiällä ja varsinaiset oireet lieventyneet tai parantuneet kokonaan. (Michelsson, Miettinen, Saresma & Virtanen, 2003, 12.)

Dysfasiasta puhutaan nykyisin kielellisenä erityisvaikeutena lapsen puheen ja kielen kehityksessä. Silloin lapsen ikätasoinen kielen oppiminen ja toimintakyky on viivästynyt. (Aivoliitto ry. Kielellinen erityisvaikeus. 2011, 2.) Kielellistä häiriötä erityisesti on arviolta 3-7 prosentilla lapsista (Aro, Siiskonen & Ahonen (toim.), 2007, 19). Arkielämässä saattaa tulla tilanteita, joissa henkilö, jolla on dysfasia ei ymmärrä toisten ihmisten puhetta. Esimerkiksi koulussa opettajan opetus voi olla haastavaa ymmärtää tai henkilön, jolla on dysfasia, henkilökohtaisen puheen tuottaminen voi olla haastavaa. Kielellisen häiriön omaavilla oppijoilla usein on puutteita itsenäisessä työskentelyssä ja oppimisessa. (Aro ym., 2007, 103.)

Lievästi kehitysvammainen ihminen on henkilökohtaisissa toimissaan omatoiminen. Hän pystyy aikuisena asumaan itsenäisesti ja tai hieman tuetusti. Monet lievästi kehitysvammaiset henkilöt kykenevät työhön ja ylläpitämään hyviä sosiaalisia suhteita. He ovat myös melko itsenäisiä useimmilla elämän osa-alueilla. He tarvitsevat usein tukea kyetäkseen asioimaan ja hankkimaan tarvitsemansa palveluja, joita he tarvitsevat. Sen lisäksi rahankäyttötaidoissa voi olla puutteita ja

heidän helpon johdateltavuutensa takia, he ovat ilman tukea elämässään vaarassa liittyä seuraan, jossa heitä käytetään hyväkseen. (Kaski ym. 2012, 19.)

Erilaisia pelkotiloja voi olla sosiaalisten tilanteiden pelko, traumataustainen pelko sekä fobiat. Fobialla tarkoitetaan voimakasta pelkoa tai kauhua johonkin tilanteeseen ja nämä pelot ovat yleensä tilanteeseen nähden suhteettomia. Henkilö, jolla on yksittäinen fobia, kärsii voimakkaasta ja jatkuvasta pelosta tiettyä kohdetta ja tilannetta kohtaan. (Hellström & Hanell, 2003, 13-14.) Sosiaalisten tilanteiden pelkoa kutsutaan myös sosiaaliseksi fobiaksi. Sosiaalisten tilanteiden pelko on voimakasta pelkoa yhtä tai useampaa sosiaalista tilannetta kohtaan. Erilaiset sosiaaliset tilanteet voivat herättää ahdistusta varsinkin tilanteissa, joissa muiden ihmisten läsnäolo aiheuttaa ahdistuneisuutta. Muiden ihmisten läsnäolosta johtuva ahdistus voi olla traumaperäistä. (Hellström & Hanell, 2003, 16; Lönnqvist, Henriksson, Marttunen & Partonen, 2011, 234.) Voimakkaita traumaattisia tilanteita ovat kidutus tai seksuaalirikoksen kohteeksi joutuminen (Nurmi, 2006, 161).

5.3 Erityinen tuki pienryhmäisoskoulutuksessa

Pienryhmäisoskoulutus on rakenteeltaan iltakoulumalli, joka kokoontuu säännöllisesti ja koulutusteemojen käsittely on monipuolista. Isoskoulutuksemme tapauksissa kerrat ovat kestoaltaan 1,5 tuntia, josta opetusta on noin 45 minuuttia. Opetusmenetelmät tukevat isoskoulutuslaistemme oppimista, sillä ne on valittu isoskoulutettavien erityisten piirteiden pohjalta. Joitakin valintoja ohjaa isoskoulutettavien diagnooseille ominaiset piirteet. Toisinaan diagnooseihin liittyy piirteitä, joiden ymmärtäminen on tärkeää, mutta kaikkein tärkeintä on tutustua yksilön persoonaan ja ottaa selville hänen vahvuutensa ja haasteensa sekä hänelle ominaiset tavat oppia (Erityisriippikoulun opettajan opas, 2015, 7-8). Pääpaino isoskoulutuskertojen kulussa on dialogisissa menetelmissä, sillä ne sopivat käytettäväksi erilaisten oppijoiden kanssa. (Heino & Kuusi, 2006, 17.)

Opetuksessa hyödynnetään myös monikanavaisuutta sekä omista kokemuksista lähtevää työskentelyä ja itse tekemistä, sillä ne ovat usein erilaisten oppijoiden vahvuuksia (Heino & Kuusi, 2006, 17).

5.4 Vertaistuki ja integraatio pienryhmäisuskoulutuksessa

Nuoret, joilla on erilaisia ominaisuuksia ovat todennäköisesti joutuneet turvautumaan elämänsä aikana enemmän vanhempiinsa ja muiden lähellä olevien ihmisten apuun kuin muut ikätoverinsa. Se tarkoittaa sitä, että nuoren itsenäistymisprosessi ja oman itsensä hyväksyminen aikuistuvana henkilönä voi olla haastavaa. Oma erilaisuus voi aiheuttaa huonommuuden tunnetta ja muista nuorista eristäytymistä. Vertaistuki on usein paras keino auttaa. Erilaisia ominaisuuksia omaavien nuorien on tärkeää saada olla tekemisissä muiden samassa tilanteessa olevien nuorten kanssa, mutta myös muidenkin nuorten kanssa. (Heino & Kuusi, 2006, 11.)

Nuorten integroiminen muihin ryhmiin voi synnyttää positiivisia vaikutuksia. Integraatio voidaan jakaa neljään osaan: fyysiseen, toiminnalliseen, psykologissosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen integraatioon. Fyysinen integraatio johtaa yhteistyöhön ja yhteistoimintaan. Toiminnallinen integraatio puolestaan edistää psykologista ja sosiaalista integraatiota, mikä tarkoittaa muiden ihmisten hyväksymistä sekä positiivisten sosiaalisten suhteiden syntymistä. Psykologinen ja sosiaalinen integraatio taas luo edellytyksiä yhteiskunnalliselle integraatiolle, mikä tarkoittaa tasa-arvoa yhteiskunnassa ja kaikille ihmisille tarkoitetuissa yhteisöissä. (Kuusi, 2006, 9.) Myös meidän isuskoulutuksessamme tapahtuu integraatiota. Esimerkiksi isuskoulutukseen kuuluvat isosleirit tapahtuvat yhteistyössä Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyön kanssa, jolloin meidän nuoremme ovat osa Tuomiokirkkoseurakunnan isuskoulutusleirejä. Pienryhmäisuskoulutus on myös suunniteltu niin, että osan koulutuskerroista voi yhdistää Tuomiokirkkoseurakunnan isuskoulutuskertoihin.

6 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET

6.1 Tausta

Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti meidän molempien kiinnostus vammaisuuteen ja kirkon nuorisotyöhön. Tiesimme, että Suomessa järjestetään pienryhmäriippikouluja, joita käyvät nuoret, joilla on jokin vamma tai muuten tarvitsevat erityistä tukea esimerkiksi oppimisessa. Pohdimme sitä, onko näillä nuorilla yhdenvertainen mahdollisuus käydä isoskoulutusta, kuin valtaväestöllä nuorista. Koimme, että isoskoulutus antaa hyvin paljon ja sen merkitys voi olla suuri nuoren elämässä. Omien kokemuksiemme mukaan isoskoulutuksessa saa uusia kavereita, se kehittää erilaisia taitoja ja luo yhteyden seurakuntaan. Halusimme tarjota erityistä tukea tarvitseville nuorille mahdollisuuden käydä isoskoulutusta, joka on suunniteltu niin, että se ottaa huomioon erityisen tuen tarpeen ja on mielekästä.

Pohdimme, voisimmeko oikeasti luoda opinnäytetyönämme isoskoulutuksen erityistä tukea tarvitseville nuorille. Teimme keväällä 2017 Ammattialan kehittämistyön välineet II -kurssilla yhdessä oppimistehtävän, joka alusti ajatustamme isoskoulutuksesta erityistä tukea tarvitseville nuorille. Tosin silloin se vielä kantoi nimeä isoskoulutus vammaisille nuorille, mutta nopeasti siirryimme käyttämään termiä erityinen tuki vammaisuuden sijaan, sillä se kuvasi paremmin ajatusta. Kesäkuussa 2017 lähestyimme erästä Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän erityisdiakonia sähköpostitse, jossa kerroimme hänelle ajatuksemme opinnäytetyön aiheesta. Hän piti aihetta hyvänä ja ajankohtaisena. Keskustelua erityistä tukea tarvitsevien isoskoulutuksesta oli käyty erityisdiakonin työyhteisön kanssa jo 12 vuotta, mutta suunnittelu ja toteuttaminen ei ollut mahdollista, koska henkilöstöresursseja ei koskaan saatu järjestettyä. Saimme perusteltua pienryhmäisoskoulutuksen kokeilemista Tampereen evankelis-luterilaisessa seurakuntayhtymässä yhdenvertaisuuden näkökulmasta ja lähestymämme erityisdiakoni sai työaikaan opinnäytetyömme työelämäkumppanin yhteyshenkilönä.

6.2 Tavoite ja käyttötarkoitus

Opinnäytetyömme tavoitteena oli luoda isoskoulutusmateriaali erityistä tukea tarvitseville nuorille. Isoskoulutusmateriaalissa huomioidaan erityinen tuki muun muassa ryhmän koossa ja opetuksessa. Sen lisäksi isoskoulutus on suunniteltu, niin että se on mielekästä koulutettaville. Materiaali sisältää johdannon, jossa kerromme, miten materiaalia tulisi käyttää sekä yhdeksän koulutuskertaa, joiden runko ja teemat ovat valmiiksi suunniteltu. Materiaali myös sisältää toimintaehdotuksia, esimerkiksi leikkejä ohjeineen ja lyhyitä selityksiä, miten ja miksi kannattaa missäkin vaiheessa toimia. Materiaalia ei kuitenkaan kannata käyttää suoraan sellaisenaan muissa ryhmissä, vaan sitä tulisi muokata ryhmän mukaan. Materiaalista löytyy ohjeet sen muokkaamiseen.

Pienryhmäisoskoulutuksen luominen on mielestämme tärkeää, sillä uskomme, että sen avulla voi saada yhä useamman nuoren seurakunnan yhteyteen. Saavutettavuuden lisääminen on osa kirkon perustehtävää ja se toteutuu silloin, kun jokaisella ihmisellä on mahdollisuus omien kiinnostusten mukaan saada tietoa, kokea yhteyttä, olla osallisena haluamassaan toiminnassa tai toimia aktiivisesti seurakunnassa (Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma, 2012, 7, 12). Pienryhmäisoskoulutuksella pyrimme yhdenvertaistamaan nuorten mahdollisuutta osallistua isostoimintaan ja sitä kautta lisäämään kirkon nuorisotyön saavutettavuutta. Isoskoulutuksessa saatujen osallisuuden kokemusten myötä toivomme, erityistä tukea tarvitsevien nuorien kokevan yhteyttä seurakuntaan ja seurakunnan paikkana, jossa heille on tilaa.

Isoskoulutusmateriaali on tarkoitettu seurakuntien käyttöön. Materiaalin käytössä ideaalitalanne olisi, jos pienryhmämuotoista isoskoulutusta voisi järjestää perinteisen isoskoulutusryhmän rinnalla. Näin tapaamiskertoja voisi tarvittaessa yhdistää ja esimerkiksi isoskoulutusleirit voisi tehdä yhteistyössä. Tärkeää on, että pienryhmäisoskoulutus kiinnittyisi osaksi laajempaa isostoimintaa eikä jäisi erilliseksi tai eristetyksi osaksi isostoiminnasta. Seurakuntien talouden niukentuessa omaa pienryhmämuotoista isoskoulutusta ei ehkä pystytä järjestämään, mutta toivomme, että tästä isoskoulutusmateriaalista olisi apua ja löytyisi vinkkejä erityisen tuen tarpeen huomioimiseen kaikissa isoskoulutuksissa.

7 TYÖELÄMÄTAHON ESITTELY

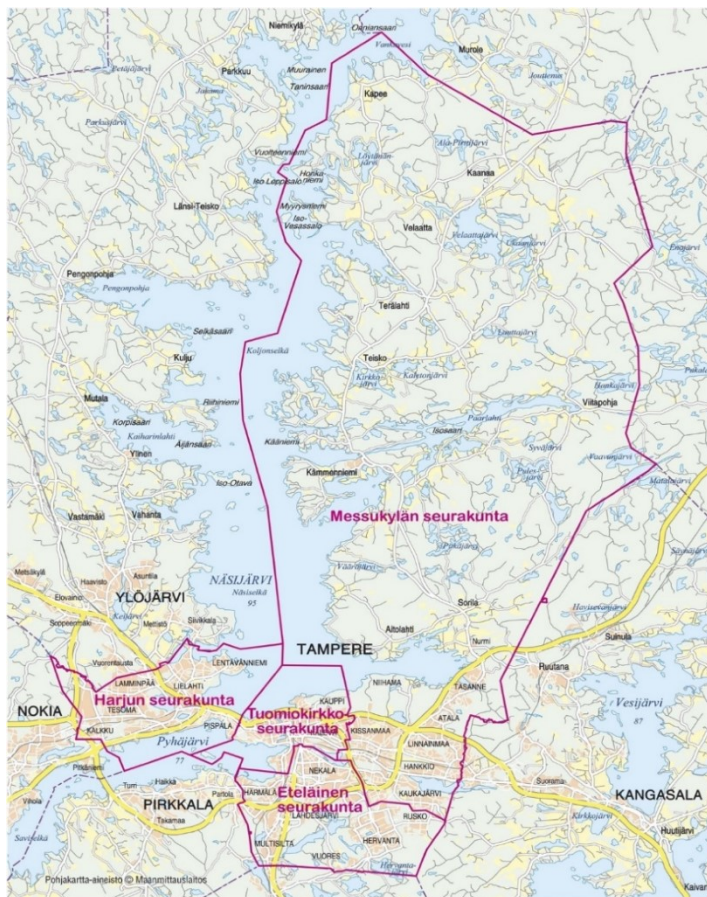
7.1 Tampereen seurakunnat

Opinnäytetyön tarjoaminen Tampereen seurakunnille tapahtui luonnollisesti, sillä olemme molemmat tamperelaisia ja meiltä löytyi kontakteja Tampereen seurakunnista. Yksi Tampereen seurakuntien erityisdiakoneista kiinnostui opinnäytetyömme aiheesta ja halusi tehdä yhteistyötä kanssamme. Hänen toimenkuvaansa ei kuitenkaan kuulunut isostoiminta, joten saimme yhteistyön vahvistukseksi Tampereen seurakuntien Tuomiokirkkoseurakunnan nuorisopastorin. Pienryhmäisöskoulutuksen toteuttaminen helpottui, kun yhteistyötä voitaisiin tehdä Tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyön kanssa.

Tampereen Tuomiokirkkoseurakunta on yksi viidestä Tampereen kaupungin sisällä toimivista toiminnallisesti itsenäisistä seurakunnista. Muita seurakuntia ovat Tampereen Eteläinen seurakunta, Tampereen Harjun seurakunta, Tampereen Messukylän seurakunta ja Tammerfors svenska församling eli Tampereen ruotsalainen seurakunta. Nämä viisi evankelis-luterilaista seurakuntaa muodostavat Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän (Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän perussääntö, 2015). Tampereen evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä määrittelee tehtäväkseen kirkon tunnustuksen mukaisen Jumalan sanan julistamisen, sakramenttien jakamisen ja kristillisen sanoman levittämisen sekä lähimmäisen rakkauden toteuttamisen. Toteuttaakseen tehtävänsä Tampereen seurakunnat huolehtivat jumalanpalveluksista ja muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta, lähetystyöstä ja muista julistus- ja palvelutehtävistä.

Tehtävämme on lähetyskäsken mukaisesti elää ja toimia lähellä armollista Jumalaa, lähimmäistä palvellen ja luomakuntaa varjellen. (Tampereen seurakunnat. Kirkko Tampereella. Seurakuntayhtymä. i.a.)

Tässä opinnäytetyössä käytämme Tampereen evankelis-luterilaisesta seurakuntayhtymästä nimeä Tampereen seurakunnat. Kuva 1. näyttää Tampereen seurakuntien rajat kartalla, josta käy ilmi Tampereen seurakuntien paikallisuus ja alueellisuus. Tampereen seurakuntiin kuuluu vuonna 2017 146 600 tamperelaista, joista Tampereen Tuomiokirkkoseurakuntaan kuuluu 38 892 (Tampereen seurakunnat, 2019.)

Kuva 1. Tampereen seurakunnat kartalla (Tampereen seurakunnat. Kirkko Tampereella. Seurakunnat kartalla. i.a.).

7.2 Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyö

Tampereen Tuomiokirkkoseurakunta keskittyy Tampereen keskustan alueelle. Pienryhmäisöskoulutuksen suunnitelma pilotoidaan Tuomiokirkkoseurakunnan alueella. Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyö toimii nuorisotila Katakombissa Kalevan kirkolla. Katakombi on auki keskiviikkoisin ja perjantaisin. Nuortenillat painottuvat yhdessäoloon, mutta tarjoavat myös yhteistä suunniteltua

ohjelmaa sekä iltapalaa ja iltahartauden. Nuorisotilassa voi oleskella keskiviikkoisin iltaviidestä iltakahdeksaan, jolloin illan aloittaa messu, ja perjantaisin iltakuudesta iltakymmeneen. Nuorisotila tarjoaa puitteet muun muassa pelailulle, lukemiselle ja soittamiselle. Jokaisena nuorteniltana paikalla on työntekijä, jonka kanssa voi jutella. Halutessaan voi myös varata ajan Henkireikään, joka on luotamuksellinen juttutuokio työntekijän kanssa. Muuta rippikoulun jälkeistä toimintaa ovat isoskoulutus ja apuohjaajakoulutus sekä erilaiset leirit ja retket. (Tampereen seurakunnat. Katakombi. Toiminta. Henkireikä. i.a.). Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan nuorille suunnattuun ryhmätoimintaan osallistui keskimäärin 27 henkeä ja toiminta kertoja oli vuonna 2018 yhteensä 102 kertaa (Kirkontilastot. Seurakuntien toimintatilasto - vuosiyhteenveto 2018 i.a.).

Tampereen Tuomiokirkkoseurakunta keskittyy Tampereen keskustan alueelle. Pienryhmäisoskoulutuksen suunnitelma pilotoidaan Tuomiokirkkoseurakunnan alueella. Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyö toimii nuorisotila Katakombissa Kalevan kirkolla. Katakombi on auki keskiviikkoisin ja perjantaisin. Nuortenillat painottuvat yhdessäoloon, mutta tarjoavat myös yhteistä suunniteltua ohjelmaa sekä iltapalaa ja iltahartauden. Nuorisotilassa voi oleskella keskiviikkoisin iltaviidestä iltakahdeksaan, jolloin illan aloittaa messu, ja perjantaisin iltakuudesta iltakymmeneen. Nuorisotila tarjoaa puitteet muun muassa pelailulle, lukemiselle ja soittamiselle. Jokaisena nuorteniltana paikalla on työntekijä, jonka kanssa voi jutella. Halutessaan voi myös varata ajan Henkireikään, joka on luotamuksellinen juttutuokio työntekijän kanssa. Muuta rippikoulun jälkeistä toimintaa ovat isoskoulutus ja apuohjaajakoulutus sekä erilaiset leirit ja retket. (Tampereen seurakunnat. Katakombi. Toiminta. Henkireikä. i.a.). Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan nuorille suunnattuun ryhmätoimintaan osallistui keskimäärin 27 henkeä ja toiminta kertoja oli vuonna 2018 yhteensä 102 kertaa (Kirkontilastot. Seurakuntien toimintatilasto - vuosiyhteenveto 2018 i.a.).

Meidän kanssamme yhteistyötä tekee Tuomiokirkkoseurakunnan nuorisopastori, joka toimii pastorina myös Tampereen seurakuntien erityis- ja pienryhmärippikouluissa. Pienryhmäisoskoulutuksessa nuorisopastori vastaa Raamattuopetuksesta, toimii linkkinä Tuomiokirkkoseurakuntaan, jonka kanssa yhteistyössä to-

teutetaan pienryhmäisoskoulutukseen kuuluvat isoskoulutusleirit sekä varaa koulutustilat Tuomiokirkkoseurakunnan alueella sijaitsevalta Kalevan kirkolta vuoden 2019 alusta lähtien.

7.3 Tampereen seurakuntien diakonia ja yhteiskuntavastuu

Toisena yhteistyökumppanimme toimii diakonia- ja yhteiskuntavastuutyön erityisdiakoni. Diakonia ja yhteiskuntavastuu vastaa yksittäisten ihmisten avuntarpeeseen vastaamisesta sekä vapaaehtoistoiminnan järjestämisestä. Yleisesti diakoniatyöhön kuuluu yhteinen lähimmäispalvelu, yhteinen perhe-, lapsi- ja nuorisodiakonia, vammaisten ja vanhusten erityispalvelu ja muu erityisdiakonia sekä päihde- ja kriminaalityö. Yhteiskunnalliseen työhön puolestaan kuuluu työelämätyö, aikuistyön tukeminen, sosiaalieettiset kysymykset, ihmisoikeusasiat ja rauhantyö, ympäristökysymykset, alue- ja yhteistyö muiden seurakuntien kanssa, maahanmuuttajatyö sekä hengellinen ohjaus. (Tampereen seurakunnat. Kirkko Tampereella. Diakonia ja yhteiskuntavastuu. i.a.)

Yhteistyökumppanimme erityisdiakonin toimenkuvaan kuuluu Tampereen seurakuntien erityis- ja pienryhmärippikoulut, yhteistyö erityiskoulujen kanssa, joka sisältää esimerkiksi leirien ja retkien järjestämistä sekä uskontotuntien pitämistä. Hänen toimenkuvaansa kuuluu myös työllisyystyö, jota hän kuvailee nuorten kokonaisvaltaiseksi kohtaamiseksi sekä opiskelu- tai työkokeilupaikkojen kartoittamiseksi ja paikkojen hankkimisen apuna olemiseksi. (Mari Tuominen. Henkilökohtainen tiedonanto. 2019). Tuominen vastaa pienryhmäisoskoulutuksessa tilojen varaamisesta syksyllä 2018, paperiasioiden hoitamisesta, budjetista, yhteydenpidosta isoskoulutuslasiin sekä ohjaa opinnäytetyötä työelämäyhteistyökumppanin näkökulmasta.

8 OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETYT MENETELMÄT

8.1 Kirjallisuuskatsaus

Pienryhmäisuskoulutuksen suunnitelmaa tehdessämme kiinnitimme huomioita nuorten mahdollisiin tuen tarpeisiin sekä isostoiminnan tavoitteisiin ja tarkoituksiin. Parhaimmillaan isuskoulutus on kokonaisuus, jonka suunnittelu, suuntaus ja toteutus on mietitty huolellisesti. Kyse ei ole pelkästään opetussisällöistä vaan huomioon tulee ottaa myös muiden isosten kanssa vietettävä aika ja panostaa sen sisältöön. Tärkeää on myös kohdata nuori. (Isoja Ihmeitä – isostoiminnan linjauksia 2016, 27.)

Isuskoulutusmateriaalin suunnittelussa käytimme apuna narratiivisen kirjallisuuskatsauksen suuntaviivoja. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen avulla pyritään kertomaan laajasti aiheesta, jota käsitellään. Sen tarkoitus on järjestää epäyhtenäistä tietoa yhtenäiseksi tiedoksi, jonka lopputulos on helppolukuinen. Kovin tiukasti ja systemaattisesti emme kirjallisuuskatsauksen piirteitä käyttäneet, mikä sopiikin narratiivisen kirjallisuuskatsauksen luonteeseen. (Salminen, 2011, 7.) Tärkeimmiksi lähteiksi nousivat Tuomiokirkkoseurakunnan isuskoulutussuunnitelma, vuoden 2016 isostoiminnan linjaukset, Terhi Paanasen ja Hans Tuomisen Nuorisotyön käsikirja sekä Jouko Porkan Johdatus kristilliseen kasvatukseen ja Jouko Porkan sekä Riitta Kuusen Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille. Kirkon isostoiminnan linjaukset tuntuivat luotettavalta lähteeltä, sillä sen julkaisemisen takana kirkkohallitus, eikä Suomessa muut tahot julkaise virallisia isostoiminnan linjauksia. Jouko Porkan tunnistimme Diakissa työskennelleeksi ja paljon teoksia julkaisseeksi henkilöksi, joten meille ei herännyt epäilystä käyttää lähettä, jossa Porkan nimi mainitaan. Nuorisotyön käsikirjaa puolestaan suositteli tuttu kirkon nuorisotyönohjaaja ja sen lisäksi huomasimme, että sitä on käytetty lähteenä Diakin muissa opinnäytetöissä aikaisemminkin. Opinnäytetyöraportin edetessä muitakin lähteitä on tullut mukaan käsitteiden laajentuessa ja alkupeäinen teksti on muuttunut paljon. Kaikkien lähteiden valinnassa ei ole käytetty mitään tiettyä seulaa.

8.2 Havainnointi ja palautteen kerääminen

Keräämme pienryhmäisiskoulutuksen aikana palautetta nuorten kokemuksista isokoulutuksesta. Olemme kiinnostuneita niistä asioista, jotka ovat nuorten mielestä mielekkäitä. Haluamme tietää myös nuorten mielipiteet teemoja sekä opetusmenetelmiä koskien. Pyrimme suullisen palautteen pyytämiseen jokaisen koulutuskerran lopuksi sekä koulutuksen loppuessa pyydämme koulutettavilta laajempaa kirjallista palautetta. Suullinen palaute kirjataan kirjalliseen muotoon hetken jälkeen, kun se on annettu. Pyydämme palautetta suullisesti, koska sillä tavalla pystymme mahdollisesti tarkentamaan isokoulutettavilta saatuja vastauksia. Turvallisessa ja muutenkin keskusteluun keskittyvässä ryhmässä suullisesti saatava palaute voi olla laajempaa ja syvällisempää kuin kirjallisesti annettu palaute. Toisaalta suullisesti ryhmässä annettavassa palautteessa on riski, että ei uskalla sanoa muiden kuullen niitä asioita, joita haluaisi tai, että ryhmäpaine pakottaa vastaamaan samalla tavalla kuin muutkin. Palautteen tarkoituksena on toiminnan parantaminen.

Palautteen lisäksi havainnoimme koko isokoulutuksen ajan nuorten toimintaa sekä reaktioita käytyihin teemoihin, opetusmenetelmiin sekä muihin aktiviteetteihin. Käytämme havainnointia palautteen keräämisen tukena ja se on muodoltaan vapaata ja osallistuvaa eli emme käytä erityisiä metodeja havainnointiin ja sen aikana osallistumme itsekin toimintaan. Havainnoimalla saamme välitöntä tietoa ryhmän ja siinä toimivien yksilöiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Suullisen palautteen tukena havainnoinnin etu on siinä, että menetelmä ei vaadi isokoulutettavilta kielellisiä taitoja ja havainnointi ulottuu myös niiden asioiden ulkopuolelle, josta isokoulutettavat eivät anna palautetta. (Tampereen yliopisto. Tietoaristo. Havainnointi. i.a.) Havainnointi keskittyy isokoulutettavien mielekkyyden kokemiseen, oppimiseen ja suhtautumiseen isokoulutuksessa käytettyjä teemoja, menetelmiä ja muiden aktiviteettejä kohtaan. Havainnoinnin avulla pystymme tekemään johtopäätöksiä, jotka mahdollisesti tukevat koulutettavilta saatua palautetta tai nostavat esiin sellaisia kysymyksiä, jotka eivät ole tulleet ilmi palautteiden kautta. Havainnoimme myös palautteen antamistilannetta ja tarpeen

mukaan vaihdamme palautteen kyselymenetelmää. Havainnoin perusteella pyrimme parantamaan toimintaa.

9 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS JA TULOKSET

9.1 Pienryhmäisoskoulutuksen suunnittelu

Lokakuussa 2017 pidimme ensimmäisen palaverin yhteistyökumppaneidemme Tampereen seurakuntien erityisdiakonin ja Tuomiokirkkoseurakunnan nuorisopastori kanssa. Keskustelimme siitä, mitkä olisivat isosten roolit pienryhmärippikoulussa, sillä aikaisemmin pienryhmärippikouluissa ei ole ollut isosia. Päädyimme siihen, että isosille sopivia tehtäviä olisivat vapaa-ajan toiminnan ja iltaohjelmien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä leirillä olevien avustajien kanssa sekä hartauksien pitäminen. Tärkeä rooli olisi myös vertaistukena ja roolimallina oleminen rippikoululaisille. Sovimme, että me suunnittelemme isoskoulutuskerrat sisältöineen ja suunnitelman valmistuttua pyydämme siitä palautteen yhteistyökumppaneiltamme.

Heti alkuun oli selvää, että isoskoulutus täytyisi kokeilla käytännössä ja me olimme mukana toteuttamassa isoskoulutusta henkilöstöressurssien vähyyden vuoksi. Tämä sopi meille, koska näin meillä on parempi mahdollisuus arvioida ja havainnoida isoskoulutusta. Sovimme, että isoskoulutus alkaa syyskuussa 2018 ja jatkuu maaliskuuhun 2019 saakka. Kokoontumiskertoja olisi, joka toinen viikko, jotta koulutuksesta ei tulisi liian raskas isoskoulutettaville. Ryhmän kooksi sovimme enintään 10 henkilöä. Saimme Tuomikirkkoseurakunnan isoskoulutussuunnitelman, jonka voisimme alkaa rakentamaan pienryhmäisoskoulutuksen suunnitelmaa.

Kesäkuussa 2018 meillä oli valmiina ensimmäinen versio isoskoulutuksen rungosta. Tässä kohtaa meillä oli suunniteltuna yhdeksän koulutuskerran teemat sekä ehdotus koulutuskertojen rakenteesta. Emme halunneet suunnitella yksityiskohtaisesti isoskoulutussuunnitelmaa loppuun asti, sillä emme tieneet, millaisia nuoria isoskoulutukseemme tulisi, joten opetusmetodien valinta oli tässä kohtaa ei ollut perustelua. Saimme yhteistyökumppaneiltamme palautetta suunnitelman ensimmäisestä versiosta, joiden perusteella järjestimme koulutuskertojen teemat uuteen järjestykseen sekä tarkensimme ensimmäisen koulutuskerran

keskustelua kohdistumaan yksityiskohtaisemmin isostoimintaan. Pienryhmäisoskoulutuksen suunnitelman toinen versio syntyi samassa hetkessä ja saimme sille hyväksynnän. Sovimme myös lisää käytännönasioista. Koulutuspäiväksi valikoitui torstai, sillä Tuomiokirkkoseurakunnan nuorisopastori olisi mukana toteuttamassa Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan isoskoulutusta joka toinen torstai. Näin voisimme tarvittaessa yhdistää joitakin isoskoulutuskertoja Tuomiokirkkoseurakunnan isoskoulutusryhmän kanssa. Sovimme myös, että nuorisopastori pitäisi Raamattuopetuksen pienryhmäisoskoulutuksessa ja, että teemme yhteistyötä Tuomiokirkkoseurakunnan kanssa isoskoulutusleirien kanssa. Koimme, että pienryhmäisoskoulutuslaisten on hyvä saada leirikokemusta, ennen kesän leirejä, mutta pienen ryhmän oma leiri nostaisi kustannuksia turhan korkealle. Isoskoulutusleirit myös antaisivat mahdollisuuden harjoitella isosen taitoja käytännössä. Isoskoulutusleirien merkitystä pienryhmäisoskoulutuksessa korostaa myös se, että pienryhmärippikouluissa, joita isoskoulutettavat ovat käyneet, ei ole lainkaan isosia. Siksi leirikokemus isosena olisi tärkeää ennen kesän pienryhmärippikouluihin isoseksi lähtemistä.

Keskustelimme myös siitä, miten pienryhmäisoskoulutukseen tulisi isosia. Päädyimme siihen, että yhteistyökumppanimme kutsuisivat isoskoulutukseen niitä nuoria, jotka pystyisivät toiminaan pääosin itsenäisesti. Rajaus tähän johtui siitä, että pienryhmärippikouluissa ei ole muita isosia, joten heidän täytyisi pärjätä pääosin itsenäisesti, kun ei ole esimerkiksi vanhempia isosia näyttämässä mallia ja pienryhmärippikouluissa työskentelevien avustajien rooli painottuu rippikoululaisten henkilökohtaisempaan avustamiseen. Isosia tietenkin autettaisiin ja ohjattaisiin, mutta rajaus tuntui järkevältä leirijakson toimivuuden kannalta. Teimme myös kutsukirjeen isoskoulutukseen, josta selviää tarkempia tietoja isoskoulutuksen kulusta. Kirje on opinnäytetyön liitteessä 2.

Pienryhmäisoskoulutuksen markkinointi ja tiedottaminen oli yhteistyökumppaneidemme vastuulla, sillä heiltä löytyisi vuosien 2017 ja 2018 rippikoululaisten yhteystietoja ja he olisivat näille nuorille tuttuja. He myös tekivät koulu yhteistyötä kouluissa, joissa on pienryhmiä, joten tiedottaminen koulun kautta onnistuisi.

9.2 Pienryhmäisoskoulutuksen toteutus

Syyskuussa 2018 aloitimme pienryhmäisoskoulutuksen. Vaikka isoskoulutukseen oli ennakoilmoittautuminen, vasta ensimmäisellä koulutuskerralla saimme varmistuksen, keitä koulutukseen osallistuisi. Osallistujia oli kolme eikä uusia nuoria tullut koulutuksen aikana lisää. Ensimmäinen koulutuskerta koostui lähinnä nuoriin tutustumisesta. Tärkeää oli myös selvittää nuorille, mitä isosuus oikeastaan on, sillä Tampereen seurakuntien pienryhmäriippikouluissa ei ole isosia lainkaan, joten koko isostoiminta oli koulutettaville suhteellisen uusi käsite. Selitimme huolellisesti isoskoulutuksen kulun: mitä teemoja on tulossa, millaisista osista koulutuskerrat rakentuvat ja miksi toimimme niin kuin toimimme, esimerkiksi miksi pidämme hartauksia isoskoulutuksessa. Ensimmäisen koulutuskerran aikana pääsimme tutustumaan nuoriin ja saimme tietoomme heidän diagnoosinsa ja toiveet isoskoulutukseen liittyen. Toiveita ja odotuksia kysyimme suullisesti, mutta ehkä ensimmäisen kerran jännitys tai aiheen uutuus aiheutti sen, että toiveita ei ollut. Tässä olisi voinut antaa myös vaihtoehdon antaa kirjoittaa omat toiveensa paperille. Päätimme, että kokeilemme dialogisia menetelmiä seuraavien kerran opetuksessa, sillä ne sopisivat käytettäväksi erityistä tukea tarvitsevien nuorten parissa. Olimme kuitenkin päättäneet, että kuuntelemme ja tarkkailemme koulutettavien mielipiteitä sekä työskentelyä, jotta voimme muovata opetusmenetelmiä tarvittaessa myöhemminkin heidän oppimistaan tukeviksi. Tärkeimpänä asiana kuitenkin pidimme nuorten kokemaa mielekkyyttä isoskoulutuksessa ja kerroimme, että he saavat vaikuttaa koulutuskertojen sisältöihin. Jo ensimmäisellä kerralla leikimme isoskoulutettavien toiveleikkiä.

Isoskoulutuksen edetessä jokaista koulutuskertaa muovattiin vastaamaan paremmin koulutettavien toiveita ja oppimistapoja. Halusimme luoda isoskoulutusta yhdessä, sillä miten voisimme tietää paremmin, mitä koulutettavat toivovat ja tarvitsevat, kuin he itse. Kehittäminen oli siis jatkuvaa. Tämän lisäksi teimme myös omia huomioita työntekijöinä, siitä mikä toimii ja mikä ei toimi. Esimerkiksi alussa käyttämämme keskustelumenetelmät eivät toimineet, sillä isoskoulutuksessa käydyt aiheet tuntuivat olevan vieraita koulutettaville ja he eivät syystä tai toisesta halunneet tai uskaltaneet tuoda mielipiteitään julki. Keskustelut usein siirtyivät

vapaa-ajalla tapahtuneisiin asioihin. Sen sijaan kaikki koulutettavia osallistavat toiminnot tuntuivat olevan mielekkäitä. Lähes jokaisen koulutuskerran jälkeen kysyimme, mikä oli kivointa ja yleensä leikit ja laulut olivatkin isoskoulutettavien mielestä kivointa. Syyksi usein kerrottiin, että on hauskaa leikkiä ja laulaa tai että on kivaa tehdä istumisen lomassa jotakin. Kun kysyimme uudestaan viidennellä isoskoulutuskerralla, millaisilla tavoilla he haluaisivat oppia ja mitä he haluaisivat tehdä, saimme vastauksesi enemmän itse tekemistä ja askartelua. Pohdimme, miten saisimme tehtyä isoskoulutettavien työskentelystä tarpeeksi itsenäistä, mutta samaan aikaan myös riittävästi ohjattua ja tuettua ja vielä niin, että työskentely tuntuisi mielekkäältä. Päätimme opettaa aiheita paljon konkreettisemmilla ja käytännönläheisillä tavoilla. Tämä tarkoitti sitä, että esimerkiksi, kun päivän teemana oli hartaus, me suunnittelimme ja pidimme yhdessä hartauden. Lisäsimme myös askartelua isoskoulutukseen.

Vuoden 2019 alussa aloimme pohtimaan, pitäisikö varsinaisten koulutuskertojen lisäksi olla muita ryhmätapaamista, jotta motivaatio isosuuteen pysyisi, sillä nämä nuoret eivät olleet mukana muussa seurakunnan toiminnassa. Olimme sopineet varsinaisen isoskoulutuksen päättyvän 7.3.2019 meidän valmistumisaikataulujen vuoksi, mutta tapaamiskertoja oli varattu pidemmälle. Olisi helppoa pitää ryhmää ylläpitävää toimintaa kevääseen saakka sen sijaan, että olisimme vain lopettaneet kaiken toiminnan maaliskuuhun. Yhteistyökumppanimme olivat sitä mieltä, että ryhmätapaamisia olisi hyvä pitää ja kysyimme nuorilta, mitä he haluaisivat tehdä. Sovimme yhdessä isoskoulutettavien kanssa, että maaliskuun lopulla tapaisimme koulutustilassa mukavan yhteisen tekemisen merkeissä, jonka he saisivat päättää. Tilan varauksessa oli kuitenkin sattunut kaksoisvaraus ja jouduimme perumaan tapaamisen. Koulutettavien toiveesta järjestimme kuitenkin seurakunnan kustantaman retken Superparkkiin huhtikuussa ja yhteisten päätösjuhlan toukokuussa, jolloin he saivat todistukset isoskoulutuksen käymisestä sekä tiedon, mille leirille he pääsevät isosiksi. Toukokuussa uudet isokset pääsivät mukaan pienryhmärippikoulun tapaamisiin.

9.3 Havainnoinnin ja palautteen tulokset

Maaliskuussa 2019 kävimme läpi isoskoulutuksen aikana tekemämme muistiinpanot ja huomiot sekä pyysimme viimeisen palautteen isoskoulutuksesta siihen osallistuneilta nuorilta. Niiden pohjalta viimeistelimme pienryhmäisoskoulutuksen materiaalin.

Suullista palautetta isoskoulutettavilta pyydettiin viiden koulutuskerran lopuksi. Suullista palautetta pyydettiin myös isoskoulutusleiristä. Kirjallista palautetta pyydettiin yhden kerran. Suullisen palautteen pyytämistä koskevien kysymysten esittämiseen ei ole muuten kiinnitetty huomiota, mutta ne on esitetty niin ettei kysymys itsessään johdattele vastausta tarpeettomasti johonkin tiettyyn suuntaan. Kysymykset ovat olleet avoimia, toisinaan laajempia ja toisinaan rajaavampia. Palautekysymykset ovat olleet sisällöllisesti nämä:

Miltä tämä kerta tuntui?

Mistä pidit eniten/vähiten tässä koulutuskerrassa, ja miksi?

Mitä mieltä olet koulutuskerran opetuksessa käytetystä menetelmästä?

Mitä opit tänään?

Millaisilla tavoilla haluat oppia?

Millaista sisältöä haluat isoskoulutukseen?

Palautekysymysten suullinen esittämismuoto poikkeaa edellä kerrotuista, mutta sisältö on sama. Jokaista kysymystä ei ole esitetty jokaisella kerralla, mutta jokaista palautekysymystä on kysytty useamman kerran. Palautteen perusteella toimintaa kehitettiin enemmän nuorten toimijuutta tukevaksi. Nuoret toivoivat isoskoulutukseen enemmän itse tekemistä sekä kädentaidollisia menetelmiä tai aktiviteettejä. Dialogiseen ja keskusteluun liittyviä sekä opettajan selostukseen liittyviä menetelmiä vähennettiin ja tilalle lisättiin nuoria aktivoivia menetelmiä.

Palautteen mukaan leikit ja laulut sekä muut mahdolliset kädentaidolliset aktiviteetit olivat mielekkäitä. Palautteen myötä lisäsimme askartelua isoskoulutukseen. Laulujen ja leikkien lisääminen materiaaliin ei ollut tarpeellista, mutta niiden paikkoja isoskoulutuskertojen sisällä vaihdettiin säännöllistä kulkua noudattavaksi. Havaintojemme mukaan epä tietoisuus seuraavaksi tapahtuvista asioista

aiheutti levottomuutta. Epätietoisuudesta johtuvaan levottomuuteen voi vaikuttaa kertomalla etukäteen, miten koulutuskerta etenee ja luomalla säännöllisyyttä noudattavan rakenteen, jota kaikki koulutuskerrat noudattavat.

Havainnoinnin perusteella lisäsimme isoskoulutuksen alkuun hetken, jossa voi kertoa haluamissaan määrin omia kuulumisiaan. Ennen sitä, nuoret kertoivat kuulumisiaan työntekijöille mielellään ennen isoskoulutuksen alkua, mutta kuulumisten vaihtaminen nuorten kesken jatkui pitkin iltaa ja osittain myös häiritsi työskentelyä. Yhteinen kuulumisten kertominen vaikutti siihen, etteivät nuoret kokee niin paljon tarvetta keskustella omista kuulumisistaan isoskoulutuksessa tehtävän työskentelyn aikana. Alkuun myös pidimme isoskoulutuskertojen puolella välissä muutaman minuutin tauon, jonka aikana sai jutella kavereiden kanssa tai käydä esimerkiksi juomassa. Kuulumisten kertomishetki ja ryhmän sisällä vallitseva rento ilmapiiri tekivät tauosta kuitenkin tarpeettoman ja viimeisessä versiossa isoskoulutuksen kulkua tauottavat esimerkiksi laulut.

Kirjallista palautetta pyydettiin vain kerran. Palaute keskittyi nuorten kokemuksiin koko isoskoulutuksen ajalta sekä myös oman oppimisen arvioimiseen. Palautekysymykset olivat:

Missä olen hyvä?

Mitä olen oppinut?

Mikä on kivaa?

Missä tarvitsen harjoitusta?

Mitä haluan vielä oppia?

Mikä ei ole ollut kivaa?

Kirjalliset vastaukset näihin kysymyksiin käsittävät jokaiselta osallistujalta vain yhden tai kaksi sanaa, joten kovin syväluotaavasti vastauksia ei voi arvioida. Kirjallisen palautteen anti oli tässä tapauksessa suullisen palautteen ja havainnoinnin tukeminen.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA ARVIOINTI

10.1 Eettinen näkökulma ja luotettavuuden arviointi

Pienryhmäisoskoulutuksen materiaali on koottu yhteistyössä Tampereen seurakuntien erityistä tukea tarvitsevien nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten kanssa. Materiaalissa on hyödynnetty tämän opinnäytetyöraportin teoriaosastakin löytyviä kirkon monialaisten ammattilaisten kirjoittamia lähdemateriaaleja sekä lähdemateriaaleissa viitattuja tilastotietoja. Näin ollen voimme pitää käyttämäämme teoriaa luotettavana. Luomaamme materiaalia on turvallista käyttää, sillä pienryhmäisoskoulutusta on myös kokeiltu käytännössä ja sen aikana tehtyjen havaintojen ja palautteiden perusteella materiaalia on kehitetty eteenpäin.

On tärkeää kuitenkin muistaa, että pienryhmäisoskoulutukseen osallistuneiden nuorten määrä oli pieni. Vain kolme erityistä tukea tarvitsevaa osallistui isoskoulutukseen. Emme siis voi yleistää, että luomamme materiaali toimii sellaisenaan jokaisessa ryhmässä. Materiaalia täytyy muiden ryhmien kanssa soveltaa aina kyseessä olevaan ryhmään sopivaksi. Henkilökohtainen merkitys pienryhmäisoskoulutuksella on ollut merkittävä saamamme palautteen perusteella, mutta valtakunnallisesti pienryhmäisoskoulutuksella ei ole merkitystä. Ajattelemme, että pienryhmäisoskoulutuksella on merkitystä yhdenvertaisuuden edistämisen kannalta

Materiaali on suunniteltu niin, että sitä on helppo ymmärtää ja käyttää, vaikka ei olisi perehtynyt tähän opinnäytetyöraporttiin, jossa valintoja perustellaan tarkemmin. Materiaali on suunnattu kirkon nuorisotyön ammattilaisille, joten sitä ei ole kirjoitettu esimerkiksi selkokielellä. Materiaali on pyritty kuitenkin kirjoittamaan mahdollisimman selkeäksi, mutta oletuksena on, että aihepiiri ja käsitteet ovat lukijalle ennestään tuttuja.

Tulevina sosiaali- ja kirkon alan ammattilaisina meillä on velvollisuus auttaa yhteiskunnallisesti heikossa asemassa olevia ja tukea heitä vaikeissa elämäntilan-

teissa sekä tuoda tietoa kohtuuttomista tilanteista ja syrjivistä rakenteista poliittisia päätöksiä tekeville. Sosiaalialaa säätelee lainsäädäntö, mutta lainmukaisuus ei takaa oikeudenmukaisuutta. Arjen valintoja ohjaamaan ammattilaisina tarvitsemme vahvaa ammattietiikkaa. Ammattietiikan pohja on syntynyt AMK-opintojen aikana ja se on muovautunut opinnäytetyöprosessin aikana, sekä tulee vielä valmistumisen jälkeenkin muovautumaan, kun saamme lisää ammatillista kokemusta työelämästä. Tiedostamme, että valmistuminen Sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaajiksi, ei tarkoita, että olemme vielä täysin valmiita ammattilaisia. Koemme, että ammatillisuus kasvun jatkuvan työelämässä ja mahdollisien täydennyskoulutuksien myötä.

10.2 Tavoitteiden saavuttaminen

Opinnäytetyömme tavoitteena oli luoda isoskoulutusmateriaali erityistä tukea tarvitseville nuorille, sillä halusimme yhdenvertaistaa nuorten mahdollisuuksia osallistua isostoimintaan. Pienryhmäisoskoulutuksen takana on ajatus kirkon toiminnan saavutettavuuden edistäminen. Mielestämme onnistuimme toteuttamaan tavoitteemme luomalla rippikoulun jälkeiseen nuorisotyöhön pientyhmäisoskoulutusmateriaalin erityistä tukea tarvitseville nuorille.

Kuitenkin isostoiminta tuntui kiinnostavan vain harvoja erityis- ja pienryhmärippikoulun käyneitä nuoria, sillä isoskoulutukseen ilmoittautuneita oli vain muutama. Toisaalta isoskoulutukseen lähteminen voi tuntua kaukaiselta ajatukselta, jos rippikoulun on käynyt aiemmin kuin edellisenä kesänä. Ymmärrämme myös haasteen isostoiminnan houkuttelevuudessa erityistä tukea tarvitsevien nuorien piirissä, sillä Tampereen seurakuntien erityis- ja pienryhmärippikouluissa ei ole lainkaan isosia (Kati Eloranta, henkilökohtainen tiedonanto 11.6.2018; Mari Tuominen, henkilökohtainen tiedonanto 11.6.2018), joten isosuuden merkitystä ja antia ei välttämättä tiedetä tai ymmärretä. Myös isoskoulutukseen liittyvä vahva sosiaalisuus ja sosialisoituminen voi hankaloittaa isoskoulutukseen lähtemistä, sillä erityistä tukea tarvitsevilla nuorilla on usein myös sosiaalisiin tilanteisiin liittyviä haasteita. Joka tapauksessa meidän pienryhmäisoskoulutuksemme käyneiden

nuorten palautteen perusteella, isoskoulutus on ollut mielekästä ja hyödyllistä sekä rippikouluun isoseksi lähtemistä odotetaan innolla.

Lisäksi toivomme, että tietoisuus erilaisista oppijoista kirkon työntekijöiden keskuudessa lisääntyy opinnäytetyömme julkaisun jälkeen. Paras mahdollinen lopputulos on erilaisten oppijoiden huomioiminen kokonaisvaltaisesti kaikissa kirkon työn muodoissa yhä useammassa seurakunnassa. Uskomme, että opinnäytetyömme vastaa osittain Jouko Porkan tutkimuksissa havaittuun puutteeseen erilaisille oppijoille suunnatusta materiaalista (Porkka & Ryyppö, 2006, 32). Tietenkin tämän tavoitteen arvioiminen on vielä mahdotonta tässä vaiheessa.

10.3 Oppimisprosessi ja ammatillinen kasvu

Kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosaaminen koostuu neljästä osa-alueesta: hengellisen työn osaaminen ja arvo-osaaminen, organisaatio- ja kehittämisosaaminen, yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen sekä pedagoginen osaaminen. Hengellisen työn osaamiseen liittyy kristillisen uskon keskeisten sisältöjen tunteminen. Opinnäytetyössämme hengellinen osaaminen näkyy pienryhmäisöskoulutusten sisällöissä, niillä koulutuskerroilla, joilla aiheena on jokin kristinuskoon liittyvä teema kuten, Raamattu, Usko ja Hartaus. Hengellinen osaaminen näkyy myös joka kertaisten hartauksien muodossa. Arvo-osaaminen näkyy opinnäytetyössämme siinä, että motiivit pienryhmäisöskoulutuksen luomiseen on kristillisessä ihmiskäsityksessä ja se noudattaa kirkon perusarvoja ja hoitaa kristillistä identiteettiä. Diakoniaosaaminen on osa kirkonnuorisotyönohjaajan osaamisaluetta ja se näkyy opinnäytetyössämme siinä, miten olemme ottaneet huomioon isoskoulutettavien tarpeet välittämisessä, luottamuksen, yhteisöllisyyden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden rakentamisessa. Opinnäytetyömme keskiössä ovat ihmiset ja heidän voimavaransa sekä ihmiset avun tarvitsijoina.

Sielunhoidon osaaminen näkyy kuuntelemisen taitona, joka näyttelee isoa roolia pienryhmäisöskoulutuksessa, sillä näillä nuorilla on tavallista enemmän haasteita elämässään. Turvallisen aikuisen rooli korostuu, kun nuoret kertovat kuulumisi-

aan ja kokemiaan haasteita. Kirkon nuorisotyönohjaaja myös tuntee jumalanpalvelus- ja rukouselämän sekä musiikin merkityksen ja osaa toteuttaa niitä monipuolisesti. Kirkon nuorisotyönohjaajan toteuttamassa toiminnassa kohdataan pyhä ja käytetään hiljaisuutta osana toimintaa. Pienryhmäisoskoulutuksessa rukoillaan ja hiljennytään hartauksissa ja hengellinen musiikki on osa jokaista koulutuskertaa. Yhdessä tehty jumalanpalvelus on osa pienryhmäisoskoulutusta sekä siihen liittyviä asioita käydään läpi koulutuksessa.

Pedagogiseen osaamiseen liittyy kristillinen kasvatus ja kasteopetuksen osaaminen, kasvun tukeminen, ohjaaminen, opettaminen ja kouluttaminen. Opinnäytetyömme teoriaosiossa käsitellään kristillistä kasvatusta sekä kasvun tukemista muun muassa osallisuuden näkökulmasta. Ohjaamiseen, opettamiseen ja kouluttamiseen liittyvät taidot näkyvät pienryhmäisoskoulutuksen pitämisessä, jonka aikana olemme ohjanneet, opettaneet ja kouluttaneet tulevia isosia yhteistyössä nuorisopastorin ja erityisdiakonin kanssa. Näin myös moniammatillisuus on ollut osana opinnäytetyötämme. Yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen on kehittynyt prosessin aikana. Pienryhmäisoskoulutuksen suunnittelu ja toteuttaminen on vaatinut osallistavan toiminnan kehittämistä, erityisen tuen tarpeen tunnistamista ja hyviä vuorovaikutustaitoja.

Kirkon nuorisotyönohjaajan näkökulmasta pienryhmäisoskoulutusmateriaalin merkitys on kaksijakoinen. Kirkon saavutettavuusohjelma (2012) velvoittaa kirkon työntekijöitä toimimaan niin, että jokaisen kirkon jäsenen on mahdollista osallistua toimintaan, mutta käytännössä kirkon nuorisotyönohjaajan kosketuspinta erityistä tukea tarvitseviin nuoriin voi olla vähäinen. Pienryhmäisoskoulutuksen luominen ja sen pilotointi on kuitenkin antanut meille arvokasta kokemusta sekä osaamista erityistä tukea tarvitsevien nuorten parissa. Kirkon nuorisotyön ammattilaisina osaamme varmasti ottaa paremmin huomioon erilaiset oppijat sekä suhtautua erilaisiin nuoriin eri elämäntilanteissa avarakatseisemmin. Toivon mukaan voimme viedä pienryhmäisoskoulutusta eteenpäin tulevaisuuden työpaikoissamme ja saada konseptia leviämään. Sosiaalipuolen näkökulmasta tuloksissa korostuu yhteiskunnallinen näkökulma saavutettavuuden lisäämisessä ja syrjäytymisen ehkäisemisessä.

10.4 Jatkotutkimus- tai kehittämisasihteita

Isoskoulutus on vain osa isostoimintaa, joten kokemus isostoiminnasta vain pienryhmäisoskoulutuksen perusteella jää vajaaksi. Jatkossa pienryhmäisoskoulutuksen voisi yhdistää muuhun isostoimintaan sellaisella tavalla, että pienryhmäisoskoulutuksen käyneet nuoret tuntisivat olevansa osa isostoimintaa ja seurakuntaa laajemmin. Esimerkiksi niin, että isoskoulutukseen kuuluisi nuortenilta ja messukäyntejä tai muuta kirkon työalakin ylittävää yhteistyötä. Kokemus laajempaan ryhmään kuulumisesta, voisi helpottaa siirtymistä toisen vuoden isoskoulutukseen (mikäli isoskoulutus on monivuotinen) suurempaan isoskoulutusryhmään.

Pienryhmäisoskoulutuksen järjestäminen tiukkenevan talouden myötä voisi olla myös yksi jatkokehittämiskohde. Resurssien väheneminen ei varmasti helpota pienryhmäisoskoulutuksen pitämistä, jolloin toiminnan järjestämistä täytyy tarkastella uudelleen. Miten pienryhmäisoskoulutusta voitaisiin järjestää niin, että se on taloudellisesti järkevää. Voisiko pienryhmäisoskoulutuksen piirteitä käyttää isoissa isoskoulutusryhmissä niin, että erityistä tukea tarvitsevien nuorten olisi helppoa ja mielekästä käydä isoskoulutusta?

Mikäli Tampereen seurakunnat jatkavat pienryhmäisoskoulutuksen pitämistä, voi toimintaa kehittää muun muassa asiakaslähtöisemmäksi tai muulla tavalla sen hetkisiä toiveita ja tavoitteita palvelevammaksi. Ylipäättänsä saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta voi edistää monen muunkin kirkon työalan piirissä.

LÄHTEET

- Aivoliitto ry. Kielellinen erityisvaikeus. 2011. Saatavilla 30.4.2019 https://dyajet-wym1cg9.cloudfront.net/assets/files/1837/kielellinen_erytyisvaikeus_web.pdf
- Aro, Tuija & Siiskonen, Tiina & Ahonen, Timo toim. 2007. Ymmärsinkö oikein? Kielelliset vaikeudet nuoruusiässä
- Eloranta, Kati 2018. Nuorisopastori, Tampereen Tuomiokirkkoseurakunta. Tampere. Henkilökohtainen tiedoksianto 11.6.
- Finlex. Kirkkojärjestys, 1993. 3 luku. Kristillinen kasvatus ja opetus sekä konfirmaatio. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055> Viitattu 4.4.2019
- Finlex. Kirkkolaki, 1993. VI osa – vaalit ja muutoksenhaku. 23 luku - luottamushenkilöt ja vaalit. 2§ Vaalikelpoisuus luottamustoimeen, 2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054#O6L23> Viitattu 4.4.2019
- Finlex. Laki yhdenvertaisuutta koskevan lainsäädännön voimaanpanosta 8§. Saatavilla 26.2.2019. Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. i.a. Viitattu 26.09.2018 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325> & <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141347?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdenvertaisuuslan>
- Finlex. Perustuslaki 6§. Saatavilla 26.2.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#a731-1999>
- Grönlund, Henrietta. 2010. Yhdenvertaisuus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työyhteisöissä.
- Heino, Ida & Kuusi, Riitta. 2006. Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille. Erilaiset oppijat rippikoulussa. Kirkkohallitus. Helsinki.
- Hellström, Kerstin & Hanell, Åsa. 2003. Fobiat. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Häkkinen, Tiina. 2010. kehitysvammaisen seurakuntalaisen osallisuus kirkon kehitysvammatyössä (viitattu 25.4.2019) http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110085/urn_nbn_fi_uef-20110085.pdf

- Kaski, Markus & Manninen, Anja & Pihko, Helena. 2012. Kehitysvammaisuus. SanomaPro Oy. Helsinki.
- Kiilakoski, Tomi & Gretschel, Anu. 2012. Muistiinpanoja demokratiapitunnista. Millainen on lasten ja nuorten kunta 2010-luvulla? Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 57. Saatavilla 26.2.2019. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/muistiinpanoja_demokratiapitunnista.pdf
- Kirkkohallitus. 2015. Erityisriippikoulun opettajan opas. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 35. Helsinki.
- Kirkkohallitus. 2016. Isoja ihmeitä – Isostoiminnan linjaus 2016. Kuopio. Saatavilla 18.09.2018. [http://sakasti.evl.fi/skasti.nsf/0/3E41B03C248D8EB9C2257F96003C12CB/\\$FILE/Isoja_ihmeita_2016.pdf](http://sakasti.evl.fi/skasti.nsf/0/3E41B03C248D8EB9C2257F96003C12CB/$FILE/Isoja_ihmeita_2016.pdf)
- Kirkontilastot. Seurakuntien toimintatilasto - vuosiyhteenveto 2018. Saatavilla 29.4.2019 <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=69>
- Konttinen, J. (toim.) (2013). *VAMPO-seurantaraportti I*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 25/2013. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino. Saatavilla. 27.4.2019 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-955-8>
- Kuntoutussäätiö. Lukihäiriö Saatavilla 21.12.2018 <https://oppimisvaikeus.fi/tieto/lukihairio/>
- Kuuloliitto i.a. Kuulo ja kuulovammat. Viitattu 9.2.2019 <https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/kuulo-ja-kuulovammat/>
- Kuusi, Riitta & Porkka, Jouko (toim.) (2016) Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille. Kirkkohallituksen julkaisuja, 2 Helsinki
- Launonen, P. (2008). Kasvattava ja palveleva kirkko – kristillisen lapsi- ja nuorisotyön olemus. Teoksessa J. Porkka (toim.), *Johdatus kristilliseen kasvatukseen*. (s. 221-234). Helsinki: Lasten Keskus/LK-kirjat
- Michelsson, Katarina & Miettinen, Kaija & Saresma, Ulla & Virtanen, Pirkko. 2003. AD/HD nuorella ja aikuisella. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Muhonen, M. & Tirri, K. (2008). Mitä on kristillinen kasvatust? Teoksessa J. Porkka (toim.) *Johdatus kristilliseen kasvatukseen*. (s.63-82). Helsinki: Lasten keskus/ LK-kirjat

- Nieminen, J. (2007). Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.), *Nuorisotyötä on tehtävä*. (s.). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 76.
- Nuoret seurakuntalaisina. Kehittämissasiakirja. (2012). Helsinki: Kirkkohallitus. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2012:6 [http://sakasti.evl.fi/skasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/KH_nuoret_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/skasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/KH_nuoret_www.pdf)
- Nuorisotilastot. Suomen nuorisotyön tilastot. Seurakuntien nuorisotyö. i.a. Saatavilla 29.4.2019 <https://www.nuorisotilastot.fi/#!/fi/seurakunnat/Nuorten%20ryhmät/perus/choice-1/prosentit/whiteblue/MK%2FPirkanmaa/Tampere/bars/suhde//null/kunta/donut/%5B%22Isoskoulutukseen%20osallistuneet%22%2C%22Isosina%20toimineet%22%2C%22Nuorisotyön%20leirit%22%5D//%5B%5D//2016-2017/0?2/Miten%20edustuksellisen%20demokratia%20nuorten%20osalta%20toteutuu%20kunnassanne%20ja%20mitä%20edustuksellisen%20demokratian%20mahdollisuuksia%20nuorille%20on%20tarjolla%3F>
- Nurmi, Lasse. 2006. Kriisi, pelko, pakokauhu. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Näkövammaisten liitto ry i.a. Näkövammaisuuden määrittely. Viitattu 9.2.2019 <https://www.nkl.fi/fi/etusivu/nakeminen/maaritys>
- Opetushallitus. Säädökset ja ohjeet. Erityinen tuki. Saatavilla 25.3.2019. https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/tietoa_tuen_jarjestamisesta/erityinen_tuki
- Opetushallitus. Säädökset ja ohjeet. Ohjeita koulutuksen järjestämiseen. Perusopetuksen järjestäminen. Tietoa tuen järjestämisestä. Erityinen tuki. Saatavilla 25.3.2019. https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/tietoa_tuen_jarjestamisesta/erityinen_tuki
- Porkka & Ryyppö, 2006. Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille : erilaiset oppijat rippikoulussa. Kirkkohallituksen julkaisu. Helsinki.

- Porkka, Jouko. 2005. Isostoiminnan rikkaus – leirityön tarpeista nuorisokulttuuriksi. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. RT-Print Oy. Pieksämäki
- Pruuki, Lassi, 2010. Rippikoulun pikkujättiläinen. LK_kirjat. Helsinki.
- Riekkinen, W. (2008). Kristillisen kasvatuksen lähtökohdista. Teoksessa Porkka, J. (toim.), *Johdatus kristilliseen kasvatukseen*. Lasten Keskus/LK-kirjat. Helsinki.
- Räsänen, A. (2008). Kristillinen kasvatusteoriat ja käytännössä. Teoksessa Porkka, J. (toim.), *Johdatus kristilliseen kasvatukseen*. Lasten Keskus/LK-kirjat. Helsinki.
- Saavu. Kirkon saavutettavuusohjelma. (2012). Suomen ev.-lut. kirkon Kirkkohallituksen julkaisu 2012:2. Saatavilla. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3E95F2C7F4600B27C22579B80035B00F/\\$FILE/vihko_suomi.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3E95F2C7F4600B27C22579B80035B00F/$FILE/vihko_suomi.pdf)
- Sakasti. Erilaiset oppijat. Saatavilla 2.2.2019. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2C855E>
- Sakasti. Seurakuntatyö. Kasvatus. Nuorisotyö. Saatavilla 17.09.2018. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content29355F>
- Sakasti. Seurakuntatyö. Saavutettavuus. Saatavilla 18.09.2018. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content554434>
- Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. (Vaasan yliopiston julkaisija. Opetusjulkaisu 62. Julkisojohtaminen 4.) Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisu 2010:4. Helsinki. Suuri ihme – Rippikoulusuunnitelma. Saatavilla 2.2.2019. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/400865F07982E0ECC2257D5100209E1D/\\$FILE/SUURI_IHME_julkaisu_suomi_verkko_bookmarks.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/400865F07982E0ECC2257D5100209E1D/$FILE/SUURI_IHME_julkaisu_suomi_verkko_bookmarks.pdf)
- Tampereen evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä. Perussääntö. 2015. Saatavilla 2.2.2019 https://tampereenseurakunnat.fi/files/17888/Seurakuntayhtymän_perussaanto_19.3.2015.pdf

- Tampereen seurakunnat. Katakombi. Toiminta. Henkireikä. Saatavilla 26.2.2019 <https://tampereenseurakunnat.fi/sivustot/katakombi/toiminta/henkireika> & <https://tampereenseurakunnat.fi/files/11144/materiaalipaketti2.0.pdf>
- Tampereen seurakunnat. Kirkko Tampereella. Diakonia ja yhteiskuntavastuu. Saatavilla 25.3.2019 https://tampereenseurakunnat.fi/kirkko_tampereella/seurakuntayhtyma/organisaatio/diakonia_ja_yhteiskuntavastuu
- Tampereen seurakunnat. Kirkko Tampereella. Seurakuntayhtymä. Saatavilla 25.3.2019. https://tampereenseurakunnat.fi/kirkko_tampereella/seurakuntayhtyma
- Tampereen seurakunnat. Kirkko Tampereella. Seurakuntayhtymä. Saatavilla 25.3.2019. https://tampereenseurakunnat.fi/kirkko_tampereella/seurakuntayhtyma
- Tampereen seurakunnat. Seurakunnat Tampereella. Saatavilla 2.2.2019 https://tampereenseurakunnat.fi/kirkko_tampereella/seurakuntayhtyma/seurakunnat
- Tampereen seurakunnat. Seurakunnat. Tuomiokirkkoseurakunta. Yhteystiedot. Saatavilla 26.2.2019. <https://tampereenseurakunnat.fi/seurakunnat/tuomiokirkkoseurakunta/yhteystiedot>
- Tampereen seurakunnat. Seurakuntien rajat kartalla. Saatavilla 2.2.2019 https://tampereenseurakunnat.fi/files/9711/kartta_srk_4aluetta_A4_nimet.pdf
- Tampereen seurakunnat. Sivustot. Katakombi. Toiminta. Nuortenillat. Saatavilla 26.2.2019 <https://tampereenseurakunnat.fi/sivustot/katakombi/toiminta/nuortenillat>
- Tampereen seurakunnat. Sivustot. Menuoret. Isoset ja isosen materiaali. Saatavilla 30.03.2019. https://tampereenseurakunnat.fi/sivustot/menuoret/isoset_ja_aparit/isosen_materiaali
- Tampereen yliopisto. Tietoarkisto. Havainnointi. i.a. Saatavilla 2.5.2019 https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html

- Tilastokeskus. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Viitattu 25.01.2019
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__kou__erop/statfin_erop_pxt_002.px/table/table-ViewLayout2/?rxid=10417e54-0720-41ff-931e-69ae376f3ea9
- Toivanen, Marja-Leena & Tukeva, Pekka. 2005. Taitoa, intoa ja rohkeutta. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus/LK-kirja
- Tuominen, Mari. 2018. Erityisdiakoni. Tampereen seurakunnat. Diakonia ja yhteiskuntavastuu. Tampere. Henkilökohtainen tiedoksianto 11.6.
- Yhdenvertaisuus. Yhdenvertaisuuslakiesite. Saatavilla 31.3.2019 <https://yhdenvertaisuus.fi/documents/5232670/5376058/Yhdenvertaisuuslaki-esite-suomi>

LIITE 1. Pienryhmäisokoulutuksen materiaali

ISOSKOULUTUS KAIKILLE!

-Ensimmäisen vuoden isokoulutus erityistä tukea tarvitseville

JASMIN MIKKONEN
KALLE SIVULA
TAMPEREEN SEURAKUNNAT
2019

Lukijalle

Tämä erityistä tukea tarvitseville nuorille suunnattu isokoulutusmateriaali on luotu sosionomi (AMK) - kirkon nuorisotyönohjaajaopiskelijoiden opinnäytetyönä. Materiaali pohjautuu isostoimintaan ja erityisen tuen huomioimiseen koskevaan kirjallisuuteen ja tutkimustietoon. Tämän materiaalin kokoaminen on tehty yhteistyössä Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ammattilaisten kanssa ja pienryhmämuotoista isokoulutusta on kokeiltu käytännössä. Käytännön kokeilun aikana tehtyjen havaintojen sekä saatujen palautteiden perusteella materiaali on viimeistelty tähän muotoon.

Materiaalin käyttäminen vaatii ymmärrystä siitä, että erityisen tuen tarve vaihtelee jokaisen yksilön kohdalla. Vaikka erityisen tuen tarpeen tunnistamiseen ja huomioimiseen liittyy yleisiä suuntaviivoja, niin esimerkiksi oppiminen on yksilöllistä. Tässä materiaalissa on esitetty ehdotuksia opetusmenetelmiksi, mutta opetusmenetelmät tulee viime kädessä valita ryhmän jäsenten mukaan niin, että ne tukevat yksilöiden oppimista.

Tässä materiaalissa esitetään ehdotus koulutuskertojen rakenteeseen, teemoihin opetusmenetelmiin ja muihin sisältöihin perusteluineen. Koulutuskerrat on eroteltu teemoittain ja ne koostuvat kahdesta osasta: Ensimmäisessä osasta ilmenee teema, tavoitteet ja tarvikkeet ja toisessa osassa näkyy koulutuskerran rakenne sisältöineen.

1. KOULUTUSKERTA: ALOITUS

TAVOITE:

- Ensimmäisellä kokoontumiskerralla saadaan käsitys isostoiminnasta sekä isoskoulutuksen kulusta. Tutustutaan toisiimme sekä koulutustilaan.

TARVIKKEET:

- Fläppitaulu
- Paperia
- Tusseja
- Pehmopallo tai -lelu
- Laulukirjat (esim. Nuoren seurakunnan veisukirja)
- Hartausmateriaali

• Aloitus:

Ohjaajien esittely, perusteellinen isoskoulutuksesta: selvitys mihin ollaan tultu ja mitä tehdään. Isoskoulutuslaisten esittely. Koulutustilan esittely, jotta se voidaan kokea turvallisiksi.

• Matalankynnyksen tutustumisleikki: Pallo kiertää.

Leikinjohtajalla on pallo, jonka hän heittää jollekulle muulle piirissä olijalle ja sanoo samalla oman nimensä. Tämä heittää seuraavalle ja sanoo oman nimensä. Pallo käy kerran kaikilla ja viimeinen heittää sen takaisin leikinjohtajalle. Voidaan myös tehdä niin, että heitettäessä sanotaan sen ihmisen nimi, kenelle pallo heitetään. Mukaan voidaan ottaa enemmän esineitä ja heittojärjestys on aina sama.

• Yhteistä keskustelua omasta rippikoulusta.

Mahdollisuuden kertoa omia kokemuksia voi turvata puheenvuorojen käyttämisen järjestyksessä, mutta puheenvuoron käyttämiseen ei tule pakottaa. Ohjaaja voi kysyä esimerkiksi:

-Mistä pidit eniten rippileirilläsi? (Jos ei osaa sanoa, voi kertoa jotakin, mitä jäi mieleen)

-Mitä opit rippileirilläsi? (Jos ei osaa sanoa, voi kertoa jonkin aiheen, mitä oppitunneilla käytiin)

• Yhteistä keskustelua isosuudesta. Ohjaaja voi kysyä esimerkiksi:

-Mikä on isonen? Mitä tehtäviä isosilla on? Miksi isosia tarvitaan rippileirillä?

• Laulu esim. Tiikkutäkki.

Isoskoulutettavia voi myös osallistaa kysymällä toivelaulua.

• Yhteiset pelisäännöt.

Jokainen allekirjoittaa ja sitoutuu noudattamaan niitä. Säännöt kannattaa kirjoittaa isolle paperille esim. fläppitaululle. Säännöt on hyvä kiinnittää muistutukseksi näkyvälle paikalle.

• Oppimistapojen, toiveiden, tavoitteiden ja pelkojen kartoitus.

Kannattaa ensimmäisellä kerralla pyytää kirjallisena, jolloin niiden kertomisen esteeksi ei nouse tuntemattomat ihmiset. Kirjallisiin vastauksiin voi myös tarpeen mukaan palata myöhemmin.

• Otetaan vastaan kysymyksiä tms.

• Loppuhartaus

2.KOULUTUSKERTA: ISOSEN ROOLI

TAVOITE:

Toisella isoskoulutuskerralla paneudutaan tarkemmin isosen rooliin ja tehtäviin. Aihe on syytä käydä huolella läpi, sillä koulutettavilla ei välttämättä ole ollut isosia omalla rippileirillään. Keskustellaan roolimallina olosta sekä isoselle sopivasta käyttäytymisestä.

TARVIKKEET:

- Fläppitaulu
- Tusseja
- Laulukirjat
- Hartausmateriaali

- Mitä kuuluu? –kierros. Halutessaan jokainen voi kertoa sen viikon kuulumisiaan.
- Leikki -Hedelmäsalaatti versiolla minä tykkään. Keskellä oleva kertoo asian josta pitää ja kaikki ringissä olevat jotka pitävät siitä myös, vaihtavat paikkaa. Kierroksia kannattaa olla useita, jotta jokainen pääsee sanomaan, mistä tykkää.
- Lyhyt suullinen kertaus edellisellä kerralla käydyistä asioista. Koulutettavilta voi kysyä, mitä muistavat edelliseltä kerralta. Avainsanat kannattaa kirjoittaa fläpille.
- Laulu esim. Evankeliumi. Tässäkin kohtaa laulun kannattaa olla koulutettaville tuttu.
- Keskustelua isosena olemisesta ja isosen tehtävistä. Pääpointit kirjoitetaan fläpille. Ohjaaja pitää huolen, että pontit tulee käytyä läpi.
- Isosen tehtävät: (Tehtävät ja painotukset voivat vaihdella seurakunnittain/leireittäin)
  - Leikittäminen
  - Iltaohjelman suunnittelu ja toteutus
  - Hartauden pitäminen
  - Rippikoululaisten apuna ja vertaistukena oleminen
  - Apuna ryhmänohjaamisessa
- Ryhmytymisen vaiheet kuvina. Internetistä löytyy paljon materiaalia tätä varten.
- Leirin ongelmatilanteet: käydään läpi miten toimitaan, jos leirillä tulee ongelmatilanne.
- Isoskoulutuslaiset luovat yhdessä isosen 10 käskyä (fläpille). Ohjaaja auttaa tarvittaessa.
- Loppuhartaus

3.KOULUTUSKERTA: LEIKIT, PELIT, SKETSIT

TAVOITE:

Kolmannella isokoulutuskerralla tutustutaan leikkeihin, peleihin ja sketseihin. Opetellaan valitsemaan eri tilanteisiin sopivia aktiviteetteja sekä harjoitellaan niiden vetämistä

TARVIKKEET:

Fläppitaulu
Tussit
Laulukirjat
Materiaalikansio leikeistä, peleistä ja sketseistä

- Mitä kuuluu? –kierros
- Leikki esim. erilaiset kävelytyylit imitoiden eri eläimiä. Jokainen ehdottaa eläintä vuorollaan ja kaikki miettivät miten kyseinen eläin kävelee ja äänтелеe.
- Lyhyt kertaus edellisestä kerrasta. (Leikittäminen, Iltaohjelma, Hartaus, Vertaistuki ja auttaminen)
- Laulu esim. Nooan arkki. (sitä voi laulaa laululeikkinä.)
- Mietitään yhdessä: Mitä leikkejä/pelejä/sketsejä muistat omalta rippileiriltä? Mitkä leikit/pelit/sketsit olivat kivoimpia? Mikä teki leikeistä/peleistä/sketseistä kivoja?
- Käydään yhdessä läpi aktiveettien tarkoitus sekä millaiset aktiviteetit ovat hyviä. (ei vaarallisia tai nöyryyttäviä.)
- Annetaan koulutettaville omat materiaalikansiot, joissa on leikkejä, pelejä ja sketsejä ohjeineen. Halukkaat pääsevät kokeilemaan leikin tai sketsin vetämistä. (Jos ei ole halukkaita, ohjaaja voi vetää muutaman valmiiksi mietityn leikin).
- Loppuhartaus

ISOSKOULUTUSLEIRI

- Isoskoulutusleirin tarkoituksena on päästä tutustumaan leirielämään isosen näkökulmasta. Leirillä tutustutaan muihin leiriläisiin ja osallistutaan erilaisiin aktiviteetteihin, kuten ryhmäleikkeihin, iltaohjelman suunnitteluun ja toteuttamiseen, improvisaatioharjoituksiin, hartauksiin ja leirijumalanpalvelukseen. Leirillä käydään myös leikittämiseen liittyviä asioita läpi ja harjoitellaan leikittämistä.
- Isoskoulutusleirillä pienryhmäisoskoulutuslaiset saavat harjoitella isossa ryhmässä toimimista sekä harjoitella vuorovaikutustaitojaan.

4.ISKOKERTA: RAAMATTU

- Mitä kuuluu? –kierros
- Leikki esim. Esineeseen otettava etäisyys, jolla ilmaistaan omaa mielipidettä kyseiseen esineeseen. Mitä lähempänä esinettä on, sitä lähempänä esine on omassa elämässä ja päinvastoin. Halutessaan voi kertoa, miksi sijoittui siihen missä on. Esineitä voivat olla Raamattu, virsikirja (hengellinen musiikki), kynttilä (rauhottuminen arjen keskellä), risti (Jeesus), tekokasvi (luonto), erikokoiset sukat (perhe ja ystävät).
- Laulu esim. Pyhiinvaeltajan laulu
- Kertaus edellisestä kerrasta
- Harjoitellaan käyttämään ja tuntemaan Raamattua

- Mitä kertomuksia muistatte Raamatusta?
- Raamattupeli: Jokaiselle jaetaan Raamatun kohta, jossa on joku esine. Isoskoulutuslainen etsii Raamatunkohdan ja lukee sen, jonka jälkeen hän etsii huoneesta Raamatunkohdassa mainitun esineen ja tuo sen ohjaajalle.

Raamatun kohdat:
 3.Moos. 2:13 (suola)
 Luuk. 2:12 (seimi)
 Gal. 6:14 (risti)
 Jaak. 2:8 (Raamattu)
 Mark. 14:22 (leipä)
 Joh. 1:29 (karitsa)
 Luuk. 1:12 (enkeli)

- Loppuhartaus

5. KOULUTUSKERTA: KERTAUS

TAVOITE:

Viidennes isokoulutuskerta on viimeinen ennen joulutaukoa. Tällä kerralla kerrataan kaikki edellisellä kerroilla käyty asiat.

TARVIKKEET:

Fläppitaulu
Tussit
Laulukirjat
Hartausmateriaali

- Mitä kuuluu? -kierros
  - Leikki esim. Vauvai lauleikki
  - Laulu esim. Laula ihmisille
  - Kertaus edellisten kertojen sisällöistä esim. kahootilla.
  - Yhdessä sovittua mukavaa yhteistä tekemistä.
  - Suullinen palautekysely koko syksyn aikana käydystä asioista sekä nuorten oppimisesta.
  - Loppuhartaus
- Kysymykset:

6. KOULUTUSKERTA: HARTAUS

TAVOITE:

Kuudennella isokoulutuskerroilla harjoitellaan tekemään ja pitämään hartaus. Käydään läpi hartauteen liittyviä asioita. Opetellaan yksi toimiva hartausmalli sekä opetellaan etsimään hartausmateriaalia.

TARVIKKEET:

Fläppitaulu
Tussit
Laulukirjat
Kyniä
Paperia
Hartausmateriaali

- Mitä kuuluu? –kierros.
- Leikki esim. Ponileikki
- Laulu esim. Lapsuuden usko
- Kertaus. Kysytään, mitä koulutettaville on jäänyt syksystä mieleen.
- Käydään läpi, mikä hartaus on ja miksi hartauksia pidetään.
- Hartauden palat fläpille:
  - Laulu
  - Johdatus aiheeseen
  - Raamatun teksti
  - Rukous
  - Laulu
- Hartauden suunnittelu ja pitäminen yhdessä

7. KOULUTUSKERTA: USKO

- TAVOITE: Rohkaistua puhumaan uskosta sekä omista ajatuksista.

Tarvikkeet:

Fläppitaulu
Tussit
Das-massa
Laulukirjat
Hartausmateriaali

- Mitä kuuluu? –kierros
- Leikki esim. Sana kerrallaan tarina. Tarinaa jatketaan yksi sana kerrallaan jokainen omalla vuorollaan.
- Laulu esim. Sateenkaariunet
- Kertaus edellisestä kerrasta: hartauden rakenne ja miksi hartautta pidetään
- Askartelu: Dasmassalla muovataan jotakin, mitä tulee uskosta mieleen. Teos voi myös olla abstrakti. Muovailun lomassa keskustellaan, mitä usko merkitsee itselle.
- Loppuhartaus

8. KOULUTUSKERTA: ILTAOHJELMA

- TAVOITE:
- Harjoitella iltaohjelmien vetämistä ja saada varmuutta esiintymiseen.

Tarvikkeet:

Fläppitaulu
Tussit
Materiaalikeskus
Roolivaatteet
Hartausmateriaali

- Mitä kuuluu? –kierros
- Leikki, jonka isokoulutettavat saavat itse toivoa ja vetää toisiltaan.
- Laulu esim. Kaksi tavallista kättä
- Kertaus edellisestä kerrasta: Mitä jäi mieleen edellisestä kerrasta?
- Iltaohjelman suunnittelu ja vetäminen yhdessä. Suunnitellaan paperille noin 45minuutin mittainen iltaohjelma. Iltaohjelma harjoitellaan ja vedetään koulutuskerran aikana.
- Loppuhartaus

9. KOULUTUSKERTA: ”INSSI”

- TAVOITE:
- Kartoittaa isokoulutettavien osaamistilanne isokoulutuksessa käytyihin aiheisiin ryhmä- sekä itsenäisten tehtävien avulla. Tehtävät toimivat myös osittain valmiina materiaalina kesän rippikoululeiriä varten.

TARVIKKEET:

Fläppitaulu
Tussit
Tehtävämoniste
Kyniä
Vastauspaperia
Materiaalikansio
Hartausmateriaali

- Mitä kuuluu? –kierros
- Tehtävien ohjeistaminen ja niissä auttamista:
- 1. Suunnitelkaa iltaohjelma
- 2. listatkaa ryhmäytymistä ja vapaa-ajan toimintaa tukevia leikkejä tai pelejä
- A) 5 tutustumis/ryhmäytymisleikkiä
- B) 5 muuta leikkiä
- 3. Suunnitelkaa hartaus
- 4. Kirjoita itsellesi omat isosen 10 käskyä koulutuksessa oppimiesi asioiden perusteella
- Leikkejä ja lauluja, jos aikaa jää
- Kirjallinen kysely, joka kartoittaa koulutettaville ja ohjaajille koulutettavien omaa arviointia heidän osaamisestaan
- Loppuhartaus
- Kysymykset:
  - -Missä olen hyvä?
  - -Mitä olen oppinut?
  - -Mikä on ollut kivaa?
  - -Missä tarvitsen harjoitusta?
  - -Mitä haluan vielä oppia?
  - -Mikä ei ole ollut kivaa?

10. JA 11. TAPAAMISKERRAT

- Isokoulutuksesta erilliset ryhmän ylläpitoa vaalivat ryhmätapaamiset. Kivaa yhteistä tekemistä ryhmän toiveiden mukaan sekä loppuhartaus. Viimeisellä kerralla saadaan todistukset isokoulutuksen käymisestä.

LIITE 2. Kirje

Isoskoulutukseen!

Mikä ihmeen koulutus?

Isokset ovat rippikoulun käyneitä nuoria, jotka ovat apuna rippileireillä. Se on samaan aikaan sekä kivaa että hyödyllistä! Isoskoulutuksessa opitaan isosuuteen ja rippileiriin liittyviä asioita, tutustutaan uusiin ihmisiin ja tietenkin pidetään hauskaa.

Koulutus sisältää isoskoulutuskertoja ja kaksi isoskoulutus leiriä. Leirit toteutetaan yhteistyössä Tampereen tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyön kanssa.

Osoite:	Koulutuskerrat:	Isoskoulutusleirit:
Iidesrannan seurakuntatalo Iidesranta 5, 33100 Tampere	13.9. klo 17.30-19	5.-7.10.18 Ilkon leirikeskus
	27.9. klo 17.30-19	
	25.10. klo 17.30-19	Ilkontie 8-10, 36220 Kangasala
	8.11. klo 17.30-19	
	22.11. klo 17.30-19	8.-10.2.19 Aito Toimintakeskus Kirjoniementie 15, 33680 Tampere
	Joulutauko	
	10.1. klo 17.30-19	
	24.1. klo 17.30-19	
	21.2. klo 17.30-19	
	7.3. klo 17.30-19	
	21.3.klo 17.30-19	
11.4. klo 17.30-19		

Isoskoulutuksen toteuttaa Tampereen ev.lut. seurakunnat sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun kirkon nuorisotyön opiskelijat heidän opinnäytetyönään.

Tampereen ev.lut. seurakunnat

Työntekijät:

Tuominen, Mari
erityisdiakoni

Eloranta, Kati
pastori

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Opiskelijat:

Mikkonen, Jasmin

Sivula, Kalle